

Konzervatoř Plzeň

6. ročník KS 2019/2020

Život Jana Olejníka

MgA. Anna Olejníková

Klasifikace

V Plzni dne

Ředitel

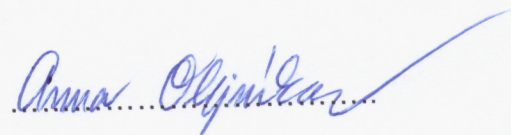
.....
Oponent

.....
Člen komise

.....
Vedoucí práce

Prohlašuji, že jsem absolventskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedených pramenů a literatury.

Souhlasím se zapůjčováním práce ke studijním účelům.

A handwritten signature in blue ink, reading "Anna Olejníková", written over a dotted line.

4. dubna 2020

Anna Olejníková

Obsah

Úvod.....	1
1 Rané dětství – předškolní věk	2
1.1 Dům a okolí.....	2
1.2 Rodina.....	2
1.3 Nejranější vzpomínky.....	3
1.4 Hra na housle.....	3
2 Školní věk	4
2.1 Škola v Květné	4
2.2 Zájmové činnosti mimo školu	4
2.2.1 Podněty k zájmu o hudbu	4
2.2.2 Hra na housle	5
2.2.3 První pedagogická zkušenost.....	5
2.2.4 První zkušenosti se hrou v souboru.....	5
2.3 Vzpomínky na začátek války.....	6
2.4 Smrt tatínka.....	6
2.5 Stěhování do Strání	7
2.6 Karolínka a měšťanská škola v Novém Hrozenkově.....	7
2.7 Dokončení měšťanské školy v Nezamyslicích	8
2.7.1 Hudební a pedagogické vyžití v Nezamyslicích.....	8
2.8 Prázdniny 1944 a 1. pololetí školního roku v Nezamyslicích.....	9
2.9 Frontové události	10
3 Období od konce války do března 1946	12
3.1 Hra na kytaru	12
4 Další studium.....	13
4.1 Hradčanský ústav pro zrakově postižené.....	13
4.1.1 Učitelé	13

4.1.2	Spolužáci	14
4.1.3	Společenský život.....	15
4.1.4	Prázdniny v roce 1946.....	15
4.1.5	Školní roky 1946/1947, 1947/1948 a začátek studia hry na flétnu	16
4.2	Studium v Olomouci	17
4.2.1	Pobyt v Andělské Hoře	21
5	Rodinný život.....	24
5.1	Stěhování do Kladna.....	24
5.2	Janovo působení v Lidové škole umění v Kladně	25
5.2.1	Začátky na LŠU v Kladně a výuka klavíru	25
5.2.2	První úspěchy.....	26
5.2.3	Vzdělávací kurzy zrakově postižených učitelů hudby	27
5.2.4	Výuka hry na příčnou flétnu.....	28
5.2.5	Dálkové studium konzervatoře v Praze	28
5.2.6	Soutěže	29
5.2.7	Celostátní komise zrakově postižených učitelů hudby.....	31
5.2.8	Zobcová flétna	32
5.2.9	Semináře o metodice výuky hry na zobcovou flétnu.....	33
5.2.10	Komponování etud	34
5.2.11	Soubořová hra.....	36
5.2.12	Ocenění.....	37
6	Odchod do důchodu	38
	Závěr.....	39
	Obrazové přílohy:.....	41
	Použitá literatura a prameny:	45

Úvod

Vybrala jsem si pro svoji absolventskou práci téma „Život Jana Olejníka“ – nevidomého učitele hudby, který je známý nejen svými etudami pro sopránovou a altovou zobcovou flétnu, Etudami a písničkami pro příčnou flétnu a úpravami koled pro flétnové soubory, ale především jako učitel hry na flétnu a klavír, jenž ovlivnil několik generací žáků uměleckého školství, z nichž řada pokračovala ve studiu na konzervatořích i na HAMU. Jeho žáci patřili mezi velice úspěšné v celostátních soutěžích. Jan Olejník také vedl semináře metodiky a byl lektorem kurzů pro těžce zrakově postižené učitele hudby.

O tomto významném pedagogovi zatím neexistuje moc publikací, lze o něm najít pouze pár článků na internetu a zejména jeho metodikou výuky se zabývají absolventské práce Lenky Zemanové „*Jan Olejník – Pedagogický odkaz učitele hudby a flétnisty*“ a Veroniky Karasové „*Jan Olejník – portrét významného nevidomého učitele hudby*“. U obou prací je život Jana Olejníka popsán velice stručně.

V posledních letech ale Jan Olejník nahrál (namluvil) svoje paměti, z nichž jsem čerpala především. Bylo pro mě velkou výzvou napsat absolventskou práci právě o jeho životě, dokud mám možnost se setkávat a konzultovat s ním vše osobně.

V absolventské práci tedy popisuji život Jana Olejníka. Zatímco s jeho dílem se setká každý hráč na jakýkoliv dechový nástroj (od nejmenších žáků dnešních základních uměleckých škol až po profesionály, které zajímá jeho metodika), jeho osud zná málokdo. Kdybych však psala práci poctivě o celém Janově životě, měla by nejméně sto stránek. Proto jsem se zaměřila především na kapitoly související s hudbou.

Práce je členěna do šesti chronologicky řazených kapitol jednotlivých životních etap. Je v ní popsáno jeho dětství, dospívání (kdy nečekaně přišel o zrak), dospělost, studia, rozsáhlá pedagogická praxe a zásadní okamžiky jeho života až do současnosti.

Ráda bych čtenářům absolventské práce přiblížila běh života tohoto významného hudebníka a pedagoga, který shodou okolností právě letos oslavil devadesátiny.

1 Rané dětství – předškolní věk

1.1 Dům a okolí

Jan Olejník se narodil 8. ledna 1930 v Květné u Uherského Hradiště.¹ Květná je součástí obce Strání, která leží přímo na hranici Moravy se Slovenskem pod Velkou Javořinou. Rodina Jana Olejníka bydlela ve čtvrti Ořechová v domě, který byl původně továrním objektem. Později byl přestavěn na pět bytů pro tovární pracovníky.

Byt, ve kterém rodina bydlela, měl dvě místnosti – kuchyň, která měla okna na západ, a takzvanou seknici (ložnici) s oknem na východ. Z kuchyňského okna bylo možné při dobré viditelnosti dohlédnout až na vrchol Velké Javořiny. Jejich byt byl sice maličký, ale patřila k němu zahrada a sad, kde trávili spoustu času.

1.2 Rodina

Janův otec František pocházel z Valašských Klobouk a měl dva sourozence: Karla a Aloise. Byl brusičem skla v továrně a mezi jeho zájmy patřilo vázání knih.²

Maminka Julie se jmenovala za svobodna Haluzová.³

Jan vyrůstal jako nejmladší z pěti sourozenců. Nejstarší z nich byl Josef. Druhá nejstarší byla Marie, třetí byl František, jenž jako čtyřletý chlapec zemřel na záškrť. Čtvrtá byla Františka, která si vzala Josefa Vintra a měli spolu čtyři děti (Josefa,⁴ Františka, Marii a Jana).

V malém bytě jich žilo poměrně dost. Bratr Josef a sestra Marie byli už na studiích, když se Jan narodil. Vyrůstal tedy s rodiči a se sestrou Františkou.

¹ Celá kapitola je zpracovaná podle audiozáznamů ze září roku 2017 nahraných v Málkově.

² Kolem let 1938 a 1939 se u Janova otce začaly projevovat nemoci. Nejprve trpěl na opakovaný zánět středního ucha, který skončil pravděpodobně hluchotou na jedno ucho a posléze ho sužovaly i vnitřní nemoci, nejspíš nemoci ledvin. V roce 1939 byl několikrát v nemocnici v Uherském Hradišti na vyšetření. V roce 1940 po letních prázdninách se vrátil z nemocnice a již nenastoupil do továrny, ležel a stonal doma a během měsíce listopadu se jeho stav velice zhoršoval, ke konci mu musela maminka pomáhat, aby se vůbec mohl posadit na posteli, a 17. prosince 1940 zemřel.

³ Matčin otec (Janův dědeček) byl třikrát ženatý. Z prvního manželství byla teta Marie, druhé manželství bylo bezdětné a ze třetího manželství byly tři děti – Janova maminka, teta Fany (která si vzala strýčka Jožku, bydleli spolu ve Strání a měli tam obchod se smíšeným zbožím) a strýc Ludvík, který byl četníkem.

⁴ Josef Vintř mladší svého strýčka Jana Olejníka dosud pravidelně navštěvuje.

V polovině třicátých let přivezl Janův tatínek svoji maminku (babičku Olejníkovou) z Valašských Klobouk,⁵ takže jich bylo v jedné domácnosti dohromady pět.

1.3 Nejranější vzpomínky

Ve svých pamětech Jan Olejník barvitě líčí vzpomínky z útlého dětství. Vypravuje, jak se pod tatínkem propadla stará postel, jak rád pozoroval malé ježky a svatojánské mušky, jak si hrál s ostatními dětmi a vzpomíná na návštěvu strýčka Ludvíka, jehož četnická šavle mu přímo učarovala.

1.4 Hra na housle

Když bylo Janovi pět let, rodiče usoudili, že by bylo dobré, aby se vzdělával v hudbě. Tradicí bylo začít hrát na housle. Tatínek se tedy domluvil se strýčkem Lajkem (ze strany Haluzů), což byl tovární dělník, který však na housle hrál od mladých let. Ten opatřil tříčtvrteční housle a nějaký čas Jana učil hru na housle. Strýček ho povzbuzoval, aby trochu cvičil tím, že mu po každé hodině dal nějakou drobnost (například barevnou tužku nebo špačka). Jan si vzpomíná, že po jedné hodině mu věnoval dvoulíst (na kterých se tehdy vydávaly šlágry) a na něm byla píseň „V zeleném ořeší“ (Jan si dosud pamatuje celý její text). Už tenkrát byl natolik dobrý houslista, že si tu píseň mohl doma zahrát.

⁵ Dědeček zemřel a babička dostala šedý zákal, takže nemohla zvládnout všechno sama. Prodala tedy domek a Janův tatínek ji přivezl k nim do bytu.

2 Školní věk

2.1 Škola v Květné

Jan chodil šest let na základní školu v Květné, kde se naučil číst, psát a počítat.⁶ S nástupem do školy se rozšířil počet Janových kamarádů. Sám říká, že to bylo převážně kamarádství takové „obyčejné“, nijak závazné. Vzpomíná však na kamaráda Pavla, který byl o nějaký ten rok starší a také bydlel v Ořechové. Jan ve svých pamětech vypráví několik veselých příhod, které spolu zažili.

2.2 Zájmové činnosti mimo školu

Mimo školu měl malý Jan celou řadu zájmů. Brzy se naučil jezdit na kole a lyžovat. Dále sbíral známky, jak to bylo v té době běžné. Byla to činnost, která mu pomáhala orientovat se v zeměpisu. Také si založil herbář, protože se mu moc líbily malované herbáře, které jim ukazovala ve škole paní učitelka přírodopisu. Daleko více ho však zajímaly takzvané ruční práce,⁷ ke kterým ho inspiroval především jejich soused domácí kutil.

Po vzoru svého otce, jehož koníčkem bylo vázání knih, vázal doma malý Jan pohádky ze svazečků, které se daly sehnat v obchodě. Sám si vyráběl vázání a desky, jak to viděl u tatínka.⁸

Dalším Janovým velkým zájmem byly ryby. Už jako kluk v předškolním věku chytal na zahnutý špendlík malé rybičky. Když bylo Janovi přibližně devět let, podařilo se mu ulovit pstruha pomocí sítě do oken. Byl to první úlovek, který už stál za to.⁹ Pstruhy rád lovil i nadále, a to i do rukou.

2.2.1 Podněty k zájmu o hudbu

Podnětů k zájmu o muziku prý tenkrát moc nebylo, Jan vzpomíná pouze na nedělní takzvané „výlety do taliánska“, což byly výlety na jednu velkou mýtinu za vesnicí, kde se v neděli odpoledne scházeli lidé a vyhrávala tam dechovka, kterou dali dohromady tovární dělníci. Muzikanti vyhrávali, lidé se dobře bavili

⁶ Celá kapitola je zpracovaná podle audiozáznamů z července a září roku 2017 nahraných v Málkově.

⁷ Jan podle návodu z časopisu vyrobil malý kolotoč na kliku jako hračku. Stejně tak vyrobil i dřevěné letadlo, které sloužilo jako ukazatel směru větru, na podzim krásného obloukového draka apod.

⁸ I v pozdějším věku (již jako nevidomý muž) sám vázal noty přepsané do Braillova písma.

⁹ Janova maminka pstruha očistila a udělala na másle a Janovi moc chutnal.

a povídali si mezi sebou a malý Jan měl tenkrát zájem především o krámk s párky a limonádami.

Jan dále vzpomíná, že některá nedělní odpoledne zase vynesl soused na dvůr gramofon, k němu židli, na tu se posadil, bafal ze své fajfky a po pěti minutách vyměňoval gramofonové desky. Dodnes si Jan pamatuje z jedné písničky slova i nápěv.

2.2.2 Hra na housle

O hře na housle říká, že to nebyl zcela jeho vysněný koníček, především si přáli rodiče, aby na housle hrál. Prvním Janovým učitelem houslí byl již zmiňovaný strýc Lajko (viz kapitolu 1.4). Po dvou letech Janova studia hry na housle se přistěhoval do Květné vojenský kapelník ve výslužbě pan Novák a stal se Janovým druhým učitelem. Protože Jan začal hrát na housle už v pěti letech a měl přípravu od strýce Lajka, stal se nejpokročilejším žákem pana Nováka. Pan Novák byl velice dobrý muzikant, opatřoval si výběry melodií ze známých oper a díky tomu Jan brzy poznal melodie z Prodané nevěsty, Dalibora a Hubičky, Straussovy valčíky a Kmochovy pochody a písničky. Než mu bylo deset let, všechno tohle již znal.

2.2.3 První pedagogická zkušenost

K panu Novákovi chodila také dívenka Zdeňka Schillerová, které hra na housle moc nešla. Pan Novák jejím rodičům tehdy doporučil domluvit se, aby k nim chodil Jan cvičit se Zdeňkou na housle. Tenkrát bylo Janovi devět nebo deset let a byla to jeho první pedagogická praxe, za každou hodinu dostával korunu, což byl tenkrát velice dobrý přivýdělek.

2.2.4 První zkušenosti se hrou v souboru

Mnohem větší pocta pro něj ale byla, když ho pan Novák pozval do svého souboru. Z dělníků, kteří hráli na smyčcové a dechové hudební nástroje, složil pan Novák takový orchestr. Na hodině s Janem prošel druhý hlas k desetiminutové skladbě Julia Fučíka „Marinarella“. Když přišel Jan na zkoušku, seděli tam samí starší pánové a usmívali se, když viděli mezi sebou tak malého chlapce. Byla to Janova první zkušenost s orchestrem.

Brzy přišla další příležitost, když místní ochotníci dávali dohromady operetu. Jan byl opět přizván do hudebního souboru. Chodil tedy pravidelně po večerech

na zkoušky. Premiéra byla v místní tělocvičně, což byl jediný velký prostor, kde se promítaly i filmy.

Ve Strání na farní dvoraně byl společenský prostor se zděným pódium, přilehlými prostorami, zákulisím a kulisami, zkrátka se vším, co potřeboval ochotnický divadelní soubor. I zde čas od času dali dohromady operetu a orchestr řídil pan Novák (který tam byl považován za profesionála). Pan Novák Janovi oznámil, že opět potřebuje druhé housle, tak s ním Jan chodil (to ještě bydleli v Květné) večer z Květné do Strání na zkoušky.¹⁰ Nacvičovali operetu U Naší kapličky, jejíž děj se odehrává na vesnici, kde se dívky toužící po vdavkách chodily modlit ke kapličce. Jan si dodnes pamatuje některé texty z této operety. Vzpomíná také, že ho při premiéře naprosto uchvátilo, jak byli herci namaskovaní, především postava vodníka a plukovníka. Viděl je takto namaskované poprvé, protože na zkouškách hráli v civilním oblečení.

2.3 Vzpomínky na začátek války

Jan Olejník vzpomíná, že v průběhu srpna a září 1938 bylo již napětí (z blížící se války) tak velké, že ho pociťovaly i děti. Místní hostinský, který měl rádio, nechal umístit na zeď hostince reproduktor a z něj pouštěl k večeru zprávy. Před hostincem se pak scházeli lidé a poslouchali zprávy (byla to tenkrát jedna z mála možností získat nějaké informace). Jan si dosud pamatuje znělku (začátek Smetanovy Vltavy) a tísnivý dojem z dlouhého čekání na zprávy související s mobilizací.

2.4 Smrt tatínka

17. prosince 1940 zemřel Janův otec František. Jan ve svých pamětech líčí, že to muselo být velice těžké období pro jeho maminku, protože sestra Františka dokončovala osmý (poslední) ročník základního vzdělání a Jan byl teprve v pátém ročníku. Sestra Marie byla tak daleko, že nemohla rodině nijak pomoci, ale Jan vzpomíná, že tenkrát zasáhl jeho starší bratr Josef, který byl v té době již vysvěceným knězem.

Josef tatínka pochovával, vedl obřady jak doma, tak na Strání. Také dohodl s vedením továrny, že maminku ve služebním bytě nechají pod podmínkou, že

¹⁰ Květná je od Strání vzdálená přibližně 2,5 kilometru.

až Františka dokončí za půl roku základní školu, nastoupí do továrny.¹¹ V tomto bytě mohli bydlet až do roku 1942, kdy jim vedení továrny (místo toho) nabídlo byt ve Strání.

2.5 Stěhování do Strání

Stěhování z Květné do Strání probíhalo v červenci na začátku prázdnin. V domě ve Strání bylo sedm bytů a každý byt měl dokonce splachovací záchod a koupelnu (společnou pro tři byty dohromady), což byly tenkrát úplné novinky. Časem se však projevil nedostatek vody – zejména v létě, kdy voda netekla vůbec.

Pro vodu na vaření a pití chodili nejprve do studny na návsi a posléze o dost dál do velké studny na kraji polí, kde bylo vody dost.

2.6 Karolínka a měšťanská škola v Novém Hrozenkově

Strýc Ludvík (toho času už četník ve výslužbě), koupil domek v Karolínce, což byla osada na Valašsku blízko Velkých Karlovic, a nabídl, že by Jan u nich mohl bydlet a chodit do měšťanské školy v Novém Hrozenkově, který byl nedaleko Karolínky. Měšťanská škola sice nedosahovala úrovně gymnázia, ale určitě nabízela kvalitnější vzdělání než základní škola v Květné.

Ve škole ho zařadili do třídy 3. A a Jan se brzy seznámil s kluky z Karolínky. Pamatuje si, že s nimi rád hrával fotbal.

Na Vánoce 1942 jel poprvé zpátky do Strání. Vzpomíná, jak skličujícím dojmem na něj v průběhu celé cesty působilo málo světla (kvůli přísnému zatemnění) na všech nádražích. O to více doma pookřál a užil si vánoční svátky.

Strýc Ludvík měl doma pianino a jeho starší dcera Jarka na něj hrála. Jan si vybavuje, že spolu hráli nějaký Straussův valčík a že jim to dohromady hezky šlo.

Vedení Karolínky dokázalo pozvat na koncert kapelu R. A. Dvorského. Koncert se uskutečnil v tamější hospodě a mládež jej sledovala přes okna. Jan vzpomíná: „*Nás kluky nejvíc zaujal bubeník, který dovedl při tom (hraní) s těmi paličkami na buben i žonglovat. A holky zase spíš koukaly na toho Dvorského.*“¹²

¹¹ Navíc slíbili, že jí tam dají slušně placené místo, aby mohla uživit rodinu.

¹² Citace z audiozáznamu ze září roku 2017 nahraného v Málkově.

Po skončení školního roku ani netušil, že se do Karolínky už nevrátí. Jarka se totiž vdávala a ženich se tam měl častěji zdržovat, takže již nebylo pro Jana z pochopitelných důvodů místo.

2.7 Dokončení měšťanské školy v Nezamyslicích

Dokončení měšťanské školy Janovi nabídla nevlastní sestřenice Ema v Nezamyslicích. Ema byla řádovou sestrou v řádu sv. Hedviky, který sídlil v klášteře v Nezamyslicích. Při klášteře měli soukromou měšťanskou školu s právem veřejnosti. Po prázdninách tedy Jan odjel do Nezamyslic a nastoupil do čtvrté třídy tamní měšťanské školy. V klášteře měli oddělení jak pro chlapce, tak pro dívky. Z Květné a Strání jich tam bylo víc.

2.7.1 Hudební a pedagogické vyžití v Nezamyslicích

Hudební výchovu měla na starosti mladá řádová sestra Marie, která sama studovala klavír v Prostějově a učila hru na klavír a housle. Tato sestra se moc k výuce houslí neměla, ale měla to přikázáno, takže učila asi tři žáky. Když však zjistila, že Jan umí hrát na housle dobře, svoje žáky mu ráda předala. To byla Janova druhá pedagogická praxe.

Na takzvané Akademii hráli s dívkou Martou (kterou Jan obdivoval, moc se mu líbila, seděla ve třídě kousek od něj a také se učila u pana Nováka na housle) národní písně pro zpěv a klavír. Zpěvní hlas hrála na housle Marta, doprovod na klavír hrála řádová sestra Marie a na Janovi bylo, aby vymýšlel a hrál druhý hlas. Později se velice divil, že mu vůbec nedělalo potíže vymyslet a zahrát druhé hlasy ihned z listu (z not pro první hlas).

Měli tam také dětský sbor, v němž zpívali hanácké národní písně, které s nimi nacvičila řádová sestra Dagmar, a sestra Marie je doprovázela na klavír. Když se blížilo veřejné vystoupení, prohlásila sestra Dagmar, že před lidmi dirigovat sbor nedokáže. Vzpomněla si tedy na Jana a požádala ho, aby místo ní dirigoval on. Jan se tedy ujal dirigování, ale zlobilo ho, že ho sestra Marie u klavíru coby dirigenta vůbec nerespektovala (nedívala se na něj) a začínala si, kdy sama chtěla, takže on musel nakonec dirigovat podle ní.

V Prostějově měli divadlo, do kterého občas přijela Olomoucká opera. Sestra vyučující hudební výchovu domluvila s vedením divadla, že žákům měšťanské

školy vždy nechali pár lístků na představení. Díky tomu měl Jan možnost shlédnout Smetanovo Tajemství, Dalibora a Dvořákovu Rusalku.

Po Vánocích se Jana zeptala sestra Bernardýna (která učila češtinu), zda by nemohl doučovat jednoho chlapce z druhé třídy. Pro Jana to byla nabídka, která se neodmítá, protože chlapcův otec byl zvěrolékař a dával Janovi za každou lekci (dvakrát týdně) vydatnou svačinu ze zabíjačky.

Na konci roku dostal Jan vysvědčení, které dokládalo, že ukončil základní školní docházku. Věděl však, že studium pro něj nekončí. Sestry totiž usoudily, že dva chlapci (Jan a jeden jeho spolužák) už dozráli ke studiu na gymnáziu, ale protože nebylo v následujícím školním roce možné ihned nastoupit, nabídly jim, že je vezmou k opakování čtvrtého ročníku měšťanské školy a bude to takový vyčkávací rok, během něhož se situace vyjasní.

2.8 Prázdniny 1944 a 1. pololetí školního roku v Nezamyslicích

Prázdniny v roce 1944 ovládla napjatá atmosféra. Jan vzpomíná, že byly často slyšet velké rány. Sousedí říkali, že to jsou americké bomby v Rakousku. Jan dokonce viděl jeden letecký souboj na vlastní oči při sbírání malin. Všichni pociťovali strach z prvního doteku války, do té doby se se střílením přímo neseťkali. Jan vzpomíná i na pád poškozeného bombardéru, ze kterého vyskakovala posádka s padáky. Na spadlé letadlo se byli po několika dnech s ostatními kluky podívat, bylo to pro ně velmi zajímavé.

Po prázdninách se Jan vrátil zpět do Nezamyslic. Opět dostal čtyři žáky na housle, ale tentokrát již chtěl matku představenou poprosit o nějakou kompenzaci za výuku houslí (žáci platili školné škole a Jan dosud nedostával nic). Jeho sestřenice Ema tedy s matkou představenou dohodla, že vedení kláštera mu za učení odpustí poplatek za pobyt a studium, což hodně pomohlo ušetřit peníze z rodinného rozpočtu.

Jan vzpomíná na atmosféru po slovenském národním povstání a říká, že na Vánoce odjížděli domů s pocitem, že válka už dlouho trvat nebude. Po Vánocích dostali vyrozumění, aby se nevraceli do školy, že jim budou chodit úkoly poštou. Celý leden vypracovávali písemné úkoly z domova. Na začátku druhého pololetí jim přišel pokyn, aby si odvezli věci z ubytovny v Nezamyslicích, protože se počítalo s tím, že výuka v tomto školním roce již pokračovat nebude.

Začátkem února měla sestra Františka svatbu s Josefem Vintrem. Po svatbě podala Františka výpověď, takže ztratili nárok na byt. Pan farář, se kterým se dobře znali, jim nabídnul k bydlení malý domek za hřbitovem, kam se pak odstěhovali.

2.9 Frontové události

Jen se trochu zabydleli v domku za hřbitovem a už se začaly projevovat první známky blížící se fronty. V první řadě to byly přesuny německých vojsk, které obvykle ve Strání zůstávaly přes noc. Jan vzpomíná, jak k nim přišlo pět německých vojáků slušně požádat, jestli by mohli v kuchyni na zemi přespát.

Napětí stoupalo a šířily se zvěsti, že Rusové jeví značný zájem o místní ženy a o jakékoliv drobnosti, například hodinky. Většina lidí si tedy skrývala cenné věci, na kterých jim záleželo, do zazděných sklepů, které neměly východ, a tudíž nebylo vidět, že tam vůbec nějaký sklep je (Jan vzpomíná, že tímto způsobem si ukryli některé věci u sousedů).

V březnu už většina lidí skoro nepracovala, jen se přemýšlelo, co a jak připravit a zajistit. Jako opatření proti granátům se musely nanosit klády a cihly před dveře. Okna domku Jan zatarasil cihlami. Do sklepa vyrobil Josef Vint provizorní sezení kolem zdí.

V pátek pravděpodobně 17. března kolem poledne začaly dopadat na okolní pole granáty. Jan vzpomíná, že to byl opravdu hrozný zvuk. Celá rodina se přesunula do sklepa, Jan tam dovedl babičku, která již neviděla (viz kapitolu 1.21.2). Pro všechny to byl půlden hrůzy. Byly slyšet kartáčové střely, pak i pušky a automaty. Večer střelba utichla. Když se odvážili vyjít ven, zjistili, že němečtí vojáci se stáhli do okolních polí a lesíků a nechali ruské vojsko přijít do vesnice. Byla tma, ruští vojáci se bratřili s vesničany, kteří vytáhli slivovici. Ženy a dívky se ukrývaly, pokud to šlo. Toho večera byla nálada dost dobrá, protože si všichni mysleli, že je po všem (že Němci ustoupili a Rusové budou pokračovat dál).

Jenže z německé strany to byla léčka. Spustili protiútok, když nebyli Rusové vůbec připraveni a museli ustoupit až na Slovensko. Když přišli Rusové do vsi podruhé, už byli mnohem opatrnější a pečlivě kontrolovali, jestli mezi obyvateli vesnice nejsou němečtí vojáci. Němci vykopali zákopy a trvalo tři týdny, než se fronta opět pohnula. Došlo i k bombardování Strání německými letadly. Jan

vzpomíná, že lidé z vesnice, kteří neměli sklepy, se chodili schovávat k nim do sklepa. Nahoře v seknicí a v ložnici byli ruští vojáci a oni byli všichni ve sklepě.

Jednoho dne bylo několik mužů společně s Janem vybráno ruskými vojáky na pomoc při kopání zákopů. Po setmění přivezli ruští vojáci krumpáče a lopaty a muži (včetně Jana) museli jít za jedním vojákem na hřeben, kde měli za úkol vykopat místo pro bunkr (tři krát tři metry) a od něj zákopy. Když už měli zákopy skoro hotové, začal střílet kulomet z německé strany, všichni se tedy schovali do právě vykopaných zákopů. Když střelba ustala, stavěli dál. Přivezli trámy na bunkr, vykopávali drny na krytí a maskovali bunkr. Jakmile bylo vše k ránu hotovo, ruští vojáci je propustili. Když Jan přišel ráno domů pořádně utahaný, ukazovala mu maminka díru v domku po granátu. Granát naštěstí skončil v krabici se zimním oblečením pod postelí a nevybuchl. Na posteli zrovna spal ruský voják, který granát zneškodnil.

Fronta se stále nehýbala, takže Rusové nasadili moderní zbraň raketomet Kaťuši. Čtyři tyto raketometry byly ukryty v dolíku na susedově dvoře, Jan si dosud pamatuje na obrovské střely a strašný zvuk při útoku. Po nasazení těchto zbraní se fronta hnula a pak to šlo ráz na ráz a osmého května byl vyhlášen konec války. Nadšení místních obyvatel bylo velké, nemuseli se již bát o život.

Jan však vzpomíná, že to mělo i svá negativa. Místní komunisté totiž převzali moc a začali ihned uplatňovat takzvanou kolektivní vinu bez ohledu na to, jak se kdo choval za války. Všechny německé ženy tehdy ostříhali do hola a nutili je do hrubé tělesné práce. Němečtí muži museli pod dohledem kopat hroby pro německé vojáky, pochovávali je tam, kde je našli, zatímco ruské a rumunské vojáky snášeli na hřbitovy.

3 Období od konce války do března 1946

K osudovému zlomu v životě Jana Olejníka došlo v červnu 1945. Jan přišel o zrak nejspíše 2. června 1945 při střetu s výbušninou.¹³

Následovalo velmi náročné období.¹⁴ Nejprve byl šest týdnů v nemocnici v Uherském Hradišti, pak měsíc doma a po měsíční přestávce strávil v nemocnici v Uherském Hradišti ještě další čtyři týdny. Ze začátku vypadala situace dokonce i nadějně, že by se zrak mohl zachránit. Jan zpočátku pozoroval malý světelný pruh, který se však začal zatemňovat, a to se stále zhoršovalo. Později se dozvěděl, že to bylo odchlípení sítnice, což se tehdy nedokázalo léčit. Jan vzpomíná, že toto období nebylo těžké jen pro něj, ale také pro jeho maminku. Tlaku beznaděje Jan odolával jenom díky opoře, kterou měl v rodině, zvláště u maminky. Chodila za ním do nemocnice ze Strání do Uherského Hradiště pěšky, protože veřejná doprava v té době neexistovala. Velmi ohleduplně se k němu chovali i všichni ostatní pacienti, zdravotní sestry a pan primář.

3.1 Hra na kytaru

V nemocničním parku se v podvečer scházeli pacienti u rybníčku na lavičkách, povídali si a často i zpívali. Jana napadlo, že by mohl uplatnit kytaru jako doprovodný nástroj ke zpěvu, a tak poprosil maminku, aby mu kytaru přinesla. Tak se také stalo a Jan začal doprovázet písně na kytaru. Ve svých pamětech vzpomíná, že se vůbec nebál žádných harmonických úskalí, protože o nich zkrátka nevěděl.

Velkou oporou mu byl bratr Josef, který byl již tou dobou v Olomouci, kde učil na fakultě liturgický zpěv. Jakmile přijel do Strání, naučil Jana na kytaru všechny durové i mollové stupnice, základní akordy a základní harmonické funkce (tóniku, subdominantu a dominantu).

Švagr Josef Vintř měl celou řadu dvoulistů se šlágry, z nichž bratr Josef některé vybral a naučil podle nich Jana melodii i doprovod na kytaru. To už bylo mnohem zajímavější než jen střídání základních harmonických funkcí.

¹³ Podle rozhovoru s Janovou dcerou Janou Sobotovou ze dne 19. prosince 2019, která je ve spojení s Janovým synovcem Josefem Vintřem, jenž o této události hledal informace v kronice obce Strání. Jan Olejník se o tom ve svých pamětech z pochopitelných důvodů vůbec nezmiňuje.

¹⁴ Následující odstavce této kapitoly jsou zpracované podle audiozáznamu ze září roku 2017 nahraného v Málkově.

4 Další studium

4.1 Hradčanský ústav pro zrakově postižené

Bratr Josef se aktivně zajímal, co by s Janem mohlo být dál.¹⁵ Začátkem ledna vzal Jana do Olomouce k primáři očního oddělení, aby zhodnotil naději na navrácení zraku a ten jim řekl, že to je úplně beznadějně a definitivní. Bratr Josef tedy zjistil, jaké jsou možnosti vzdělávání pro nevidomé. V Praze se byl podívat v Deylově ústavu i v Hradčanském ústavu a více se mu po všech stránkách zamlouval Hradčanský ústav. S vedením Hradčanského ústavu tedy vše potřebné domluvil a v polovině března již Jan nastoupil ke studiu.

Hradčanský ústav vedly řádové sestry boromejky. Byla tam základní škola, která ale na rozdíl od normální základní školy trvala dvanáct let. Učivo bylo rozděleno tak, aby vše opravdu pohodlně stihli probrat. Takže ti, kteří začínali základní školu v šesti letech, ji dokončili až v osmnácti letech.

Na Jana velice zapůsobilo zdejší prostředí. Fascinovalo ho, že všichni věděli, co chtějí a kam směřují. Připadal si mezi nimi bez konkrétních představ, ambic a cílů jako „úplná nula“. Měl se učit hrát na klavír a musel začít úplně od začátku. Později se začal učit na flétnu také úplně od začátku. Dokázal však zúročit to, co uměl na housle a na kytaru. Nemohl studovat jenom hru na housle, protože zcela nevidomý učitel těžko zkontroluje vedení smyčce a celkové držení houslí. Jan vzpomíná, že nevidomí spolužáci, kteří také hráli na housle, to studium hry na housle právě z těchto důvodů nebrali moc vážně a dávali přednost klavíru a dechovým nástrojům, tedy flétně a klarinetu.

Jan ve svých pamětech popisuje, že v Hradčanském ústavu měl možnost takové „samovolné rehabilitace“ po ztrátě zraku, a to díky vzorům.

4.1.1 Učitelé

Jako svůj první vzor Jan ve svých pamětech uvádí profesora Otakara Heindla. Ten Jana vyučoval hře na klavír a později i hře na flétnu. V době, kdy Jan nastoupil ke studiu Hradčanského ústavu, měl profesor Heindl těsně před svatbou. Když Jan zjistil, že si jeho zcela nevidomý učitel bude brát vidomou

¹⁵ Celá kapitola (až na uvedené odstavce) je zpracovaná podle audiozáznamů ze září a prosince roku 2017 nahraných v Málkově.

dívku Marii, hned se mu v tomto kontextu začala jevit jeho samotná budoucnost mnohem pozitivněji.

Dalším Janovým vzorem byl profesor Alois Perman, který učil harmonii, hudební formy a vedl smyčcový orchestr. Profesor Perman byl v té době již penzista, byl nevidomý od narození a mimořádně nadaný. Vzal si vidomou ženu Annu, která se mu stoprocentně věnovala. Společně přepsali spoustu skladeb do Braillova písma pro knihovnu pro zrakově postižené. Paní Anna hrála na klavír z not patřičný hlas a profesor Perman, protože měl absolutní sluch, to rovnou přepisoval do Braillovy notace.

4.1.2 Spolužáci

Jan neměl vzory jenom mezi učiteli, ale i mezi spolužáky. Jako prvního ve svých pamětech uvádí Stanislava Šebka,¹⁶ který byl o pět let starší než Jan, takže se v době Janova nástupu na Hradčanský ústav připravoval na státní zkoušku. Byl to muzikant mimořádně nadaný a dokázal svoje schopnosti plně rozvinout. Hrál dobře na klavír a akordeon (na Hradčanském ústavu bylo běžné, že se klavíristé učili hrát i na akordeon), na varhany, trubku a slušně na housle. Přitom zvládal ladění klavíru na dost vysoké úrovni. Povahově to byl mimořádně dobrý člověk. *„Velice dobře vystihl, co potřebuju, a musím k jeho chvále přiznat, že se tomu opravdu věnoval. Brzy zjistil, co můžu, a vzal si mě stranou s kytarou (kterou mi tam na Hradčanech půjčil profesor Heindl), abych mu ukázal, co umím, tak jsem mu zazpíval pár šlágrů, které jsem už dobře uměl.“*¹⁷ Stanislav se postaral o to, aby se Jan brzy dostal jako houslista do smyčcového orchestru, který vedl profesor Perman. Stanislav byl pro Jana opravdu velká opora. Hodně mu pomáhal s harmonií, protože na hodinách profesora Permana byli všichni pokročilí, zatímco Jan nastupoval v březnu jako úplný začátečník. Vše potřebné ho doučil a naučil právě Stanislav Šebek.

Jan dále vzpomíná na Bohuslava Hanuše, multiinstrumentalistu, který hrál dobře na klavír, akordeon, varhany, klarinet, lesní roh a fagot. Byl technicky schopný, zajímaly ho kutilské záležitosti a v pracovně měl skříňku s nářadím. Získal si Janovy sympatie, když mu pomohl na začátku studia s etudou na

¹⁶ Pozdějšího významného hudebního pedagoga a skladatele.

¹⁷ Citováno z audiozáznamu ze září roku 2017 nahraného v Málkově.

housle. Jan ještě neuměl Braillovo písmo a notaci, tak mu Bohuslav etudu předehrával na klavír a Jan se jí podle toho bez problému naučil na housle.

Ve svých pamětech Jan Olejník jmenuje mezi svými kamarády spolužáky ještě Antonína Studničku, Jožku Kučeru, Mirka Ipolda, Jindru Němečka (který ho dost svérázným způsobem učil prostorové orientaci), Zdeňka Biňovce, Zdeňka Choutku, Karla Jelínka a další.

4.1.3 Společenský život

V Hradčanském ústavu se občas pořádaly taneční večery. Jan vzpomíná, že Bohuslav Hanuš, Stanislav Šebek, Zdeněk Choutka a Antonín Studnička vzali svoje nástroje a spustili taneční písničky – polky, mazurky a valčíky. Dívky, které vypomáhaly v kuchyni, přišly do malé pracovny za chlapci a kdo mohl, tak tancoval. Tanec se provozoval úplně spontánně. Jan uměl trochu valčík a polku a při tanečních večerech se naučil navíc mazurku. Tancovat ho učil Mirek Ipold, který byl velmi zkušeným tanečníkem. Snažil se Jana naučit i tango a swing, ale většinou se hrály a tancovaly valčíky a polky. Když Jan slyšel tuto veselou hudbu, hned se rád přidal na housle, to mu problém nedělalo. Takové společenské vyžití dělalo po psychické stránce všem dobře.

Jan vzpomíná, že na Hradčanském ústavu fungoval i smíšený sbor, v němž také zpíval. S tímto smíšeným sborem měli dokonce tu čest vystupovat v Rudolfinu ve Dvořákově síni u příležitosti výročí úmrtí strahovského opata J. M. Zavorala, což byl ve své době předseda kuratoria (společnosti, která se starala o ekonomickou a provozní stránku školy).

4.1.4 Prázdniny v roce 1946

Po konci školního roku přišly docela příjemné prázdniny. Jan vzpomíná, že situace byla samozřejmě jiná než dřív, ale sousedi ve Strání si brzy zvykli s ním normálně komunikovat, Jan zakrátko zvládl orientaci a chůzi v nejbližším okolí a společně s kamarády chodil na procházky.

Protože neměl doma klavír, chodil hrát na klavír do kulturního střediska na farní dvoraně. Ve svých pamětech uvádí, že bylo co cvičit. Bratr Josef ho učil Kurzovu metodu a dále cvičil stupnice. Dost času tedy strávil na prstových cvičeních a na stupnicích.

4.1.5 Školní roky 1946/1947, 1947/1948 a začátek studia hry na flétnu

V následujících školních letech už byl Jan oproti svým začátkům samostatný a dobře četl Braillovo písmo. Byl již zařazen do takzvaného hudebního oddělení, což znamenalo přípravu ke státní zkoušce. Jan ve svých pamětech vzpomíná, že právě v tento moment začal poprvé konkrétněji uvažovat o své budoucnosti.

Přišli za ním spolužáci Zdeněk Choutka a Karel Jelínek, oba flétnisté, a přesvědčovali ho, že by měl hru na flétnu zkusit. Potřebovali totiž ještě jednoho flétnistu, aby dali společně s profesorem Heindlem dohromady kvarteto příčných fléten. Jan byl pro a dal se do toho. Ani v tu chvíli netušil, jak významné rozhodnutí to bude z hlediska jeho dalšího profesního života. Učil se zpočátku na starou dřevěnou flétnu, protože tenkrát nic lepšího nebylo.

Na vánočních slavnostech hrál první housle ve smyčcovém orchestru. Nacvičili tenkrát ukolébavku od profesora Permana.

Po vánočních prázdninách se začaly připravovat masopustní koncerty a Jan hrál opět první housle. Vzpomíná si na dvě skladby, které hráli. První pěkná a řízná skladba byla nejspíš od Františka Kmocha. A druhá skladba byla Havířská polka od Karla Kovařovice, tu si Jan opravdu s chutí zahrál. Jeho hezkou a energickou hru na housle mu pochválil Otto Albert Tichý,¹⁸ který je vyučoval hudební dějiny, a Jan z toho měl velkou radost.

Jan vzpomíná, že také chodil do Národního divadla. Měli tam totiž vyhrazená místa na čtvrté galerii, odkud už nebylo vidět na pódium. Dosud si pamatuje, jak odtamtud okouzleně poslouchal Prodanou nevěstu a další opery od Bedřicha Smetany. Unešený byl i z Evžena Oněgina od Petra Iljiče Čajkovského.

Začátkem jara se Jan rozhodl, že si pořídí flétnu. Když to schválila maminka s bratrem Josefem, tak mu profesor Heindl koupil už kovovou flétnu vyrobenou v Kraslicích.

Na prázdniny v roce 1947 má Jan podobné vzpomínky jako na ty v roce 1946. Jedinou změnou bylo, že již cvičil nejen na klavír, ale i na flétnu.

Dále uvádí, že se svým spolužákem Zdeňkem Choutkou postavili několik jednodušších radiopřijímačů podle návodu z rozhlasu (od nejjednodušších

¹⁸ Otto Albert Tichý byl mimo jiné regenschori v katedrále svatého Víta.

„krystalek“ až po složitější přístroje). Jana velice bavilo tyto přístroje vyrábět, sestavovat a testovat.

V průběhu vánočních prázdnin ve Strání doprovázel na klavír divadelní představení¹⁹ tamějšího divadelního souboru. Švagr Josef Vintř hrál roli vesnického učitele, který hraje na klavír. Zatímco Josef na pódiu předstíral hru na harmonium, za kulisami preludoval na klavír Jan.

Jan ve svých pamětech uvádí, že v únoru 1948 byli dost stranou politiky. Jeho ani ostatní spolužáky politika vůbec nezajímala, ale i přesto věděli, že se něco děje. Po únorovém převratu za nimi do školy přišli dva členové Československého svazu mládeže, chtěli se studenty mluvit o samotě a ptali se jich, jestli se necítí utiskováni jeptiškami, jestli mají co jíst a jestli se pořád jenom nemusejí vkleče modlit. Janovi jejich otázky připadaly velice naivní a hloupé. Když se svazáci dozvěděli, že jsou zde všichni studenti spokojení, odešli.

V dubnu se začalo proslýchat, že Jan Drtina²⁰ si umínil dostat hudební školství pro zrakově postižené na vyšší úroveň. Drtinovi vadilo, že každá ze čtyř českých škol pro nevidomé měla svoje vlastní hudební oddělení, mohly mít tedy různé úrovně a různé požadavky na svoje studenty. Drtina dosáhl toho (i přes odpor lidí jiného názoru), že na všech českých školách pro nevidomé zůstane jen základní škola a hudební oddělení bude sloučeno ze všech těchto škol do Deylova ústavu.

Jan ve svých pamětech zmiňuje, že na konci školního roku 1947/1948 na závěrečném koncertě již hráli jako kvarteto příčných fléten se spolužáky Zdeňkem Choutkou a Karlem Jelínkem. Jan hrál třetí flétnu a profesor Heindl čtvrtou. Pro Jana byla hra v kvartetu příčných fléten velkou zkušeností.

Prázdniny v roce 1948 probíhaly ve znamení „radiokutilství“. Janovi pomáhal sestavovat různé radiopřijímače švagr Josef Vintř a kamarád František Popelka. Jan se o prázdninách naučil i Morseovu abecedu.

4.2 Studium v Olomouci

Před začátkem dalšího školního roku se Jan rozmýšlel, kde bude pokračovat ve studiu. Mohl sice dokončit svoje vzdělání na Deylově ústavu, bylo však jisté,

¹⁹ Byla to hra Pohorská vesnice od Boženy Němcové.

²⁰ Jan Drtina (nevidomý pianista, hudební pedagog a skladatel) byl v té době ředitelem Deylova ústavu.

že dokud zde bude ředitelem Jan Drtina (přesvědčený komunista), bude při nejmenším v teoretických a všeobecných předmětech zavedena tvrdá komunistická a materialistická propaganda. Společně s bratrem Josefem rozhodli, že mnohem lepší by bylo pokračovat ve studiu soukromě v Olomouci. Hudební předměty a hodiny hry na hudební nástroje měly jistě stejnou, ne-li lepší úroveň. A Josef byl ochoten a schopen Janovi v Olomouci (kde sám působil) vše zařídit a domluvit.

Jan tedy začal dojíždět do Olomouce na soukromou výuku. A domů do Strání pořídili zánovní klavír, aby mohl Jan pilně cvičit.

Každý pátek jezdil Jan autobusem do Přerova, kde si ho vyzvedl bratr a společně pokračovali vlakem do Olomouce. Po večeři v semináři vypracovávali s bratrem písemné úkoly z harmonie, které Janovi zadával profesor Jan Pecold.²¹ Bratr Josef ho nenechal úkoly řešit „jenom“ podle všech harmonických pravidel, ale dbal navíc na to, aby každý z příkladů měl i určitou logickou a zpěvnou hlavní melodii. Jan mu je za tento vklad dodnes velice vděčný.

V sobotu ráno Jan chodil na mši svatou do seminární kaple, kterou sloužil Josef. V devět hodin následovala první hodina klavíru u paní profesorky Liškové.²² Jan vzpomíná, že mu po hodině klavíru pouštěla gramofonové desky pro inspiraci a Jan si díky tomu zamiloval Chopina. Paní profesorka Lišková měla Chopina nejradši ze všech skladatelů, takže jeho skladby Janovi pouštěla často.

Z hodiny klavíru ho bratr vodil na hodinu flétny k profesorovi Robertu Slámovi.²³ Velkou výhodou bylo, že profesor Sláma Janovi půjčoval noty na přednesové skladby i etudy. Po hodině flétny následoval oběd v semináři.

Po obědě chodívali s bratrem k profesorovi Pecoldovi. Ten Jana vyučoval především harmonii, ale také hudební formy a dějiny hudby. Vše vyučoval přirozeným způsobem a pouštěl k výkladu nahrávky z gramofonových desek.²⁴

²¹ Jan Pecold byl violista v moravské filharmonii. Kromě toho vyučoval na zdejší hudební škole hudebně teoretické předměty.

²² Profesorka Lišková byla žákyní Viléma Kurze (věhlasného českého klavírního pedagoga). Studovala hru na klavír i v Paříži. V Olomouci soukromě vyučovala. Byla to vyhlášená učitelka klavíru v Olomouci a okolí. Chodili se za ní radit i olomoučtí koncertní mistři. Takhle se Jan setkal například s Josefem Páleníčkem, který za paní profesorkou přišel po Janově hodině klavíru.

²³ Robert Sláma byl první flétnista moravské filharmonie.

²⁴ Byl také radioamatérem a vyznal se v „radiokutilství“, takže si s Janem rozuměli i po této stránce.

Jeho oblíbeným skladatelem byl Petr Iljič Čajkovskij, takže o něm často mluvil a často ho pouštěl. Vzhledem k tomu, že Jana Čajkovskij zaujal už dříve (viz kapitolu 4.1.5), rozuměli si s profesorem Pecoldem i v tomto ohledu.

Po večeři Josef diktoval Janovi skladby a etudy,²⁵ které dostal za úkol od profesora Slámy na flétnu. Jan je přepisoval do Braillovy notace,²⁶ aby se je doma mohl sám naučit.

V neděli dopoledne chodil Jan na slavnou bohoslužbu s gregoriánským chorálem.²⁷ Jan vzpomíná, že právě při těchto nedělních bohoslužbách si vypěstoval krásný vztah ke staré liturgické muzice.

Po obědě Jan s pomocí bratra opět přepisoval noty do Braillova písma. K večeru míval bratr návštěvy, při nichž Jan poznal celou řadu lidí z hudebního i církevního světa.

V pondělí ráno vstávali velice brzy na vlak a Jan odjížděl zpátky domů do Strání.

Na výše popsany studijní víkend Jan dojížděl každých čtrnáct dní a mezi tím se pečlivě připravoval samostudiem ve Strání.

Jan hrával osm až deset hodin denně na klavír a ve svých pamětech obdivuje maminku, Františku a babičku, které byly v domácnosti, že to vydržely poslouchat. V roce 1948 byly nejmladšímu členu domácnosti malému Josefovi (synovi Františky a Josefa Vintrových) dva roky. Jan vzpomíná, že se mu ve volných chvílích věnoval. Zpíval mu národní písničky a šlágry a povídal a vyprávěl, chodili spolu ven na procházky po chodníčku kolem hřbitova, kde to měl Jan naučené.

V roce 1949 Janovi poslala sestra Aquina²⁸ Pichtův psací stroj pro nevidomé na psaní v Braillově písmu. Psací stroj byl velice starý, body vypichované do papíru byly slabé, nejednotné a špatně čitelné. Dali ho však opravit a Jan

²⁵ V té době ještě neexistovaly přepisy do Braillova písma. Byly to tedy obyčejné noty pro vidomé studenty.

²⁶ Tenkrát ještě Jan neměl k dispozici speciální psací stroj, který psaní v Braillově písmu velice usnadňuje a urychluje. Takže psal noty na tabulce, což bylo velice pracné a zabralo to spoustu času.

²⁷ Bratr Josef vyučoval v Olomouci na fakultě gregoriánský chorál a velice dbal o to, aby byl proveden naprosto vzorově. V semináři bylo přibližně 400 bohoslovců, do scholy bylo vybráno 40 nejlepších z nich, takže Jan vzpomíná, že provedení všech zpěvů bylo naprosto dokonalé.

²⁸ Sestra Aquina Sedláčková byla dlouholetá učitelka na Hradčanském ústavu pro nevidomé.

vzpomíná, že po opravě byl zcela funkční²⁹ a ušetřil mu mnoho práce a hodin strávených přepisováním not do Braillova písma.

Profesor Pecold mu půjčil svůj výtah z dějin hudby pro zájemce o státní zkoušku, jenž si Jan (s pomocí maminky, která mu předčítala) přepsal do Braillova písma.

Jan ve svých pamětech uvádí, že rok 1950 byl velice dramatický. Stala se totiž řada událostí, které měly vliv na další Janův život. V pololetí mu profesor Pecold navrhl, že by se již měl přihlásit ke státní zkoušce ze hry na flétnu. Požádal tedy o rozklad té zkoušky (to se tehdy dělalo na konzervatořích zcela běžně) a chtěl nejprve složit zkoušku z hudebně teoretických předmětů a pak zkoušku ze hry na flétnu.

V dubnu komunisté zvýšili tlak na katolickou církev, mimo jiné zlikvidovali mužské řeholní řády. V důsledku toho zavřeli také všechny teologické fakulty a semináře (kromě jednoho v Praze) a ve velkém zatýkali kněze. Tím Janův bratr Josef přišel o místo v semináři a ocitl se ve velké nejistotě, protože nikdo nevěděl, co s profesory na teologických fakultách a kněžími odmítajícími návrhy komunistické vlády bude dál. Jan ve svých pamětech vzpomíná, jak celá rodina pomáhala emigrovat několika kněžím utíkajícím před vězením do zahraničí. Jan líčí, jak to bylo dramatické a jakou nejistotu opět všichni pociťovali, protože ve Strání se kvůli tomu ve velkém zatýkalo. Pro Janův další život bylo nejdůležitější to, že bratr Josef zůstal, přestože ho někteří kněží přesvědčovali, aby s nimi emigroval. Jan si uvědomuje, že bratr odmítnul emigrovat možná jenom kvůli němu. Ve svých pamětech přiznává, že si nedovede představit, jak by bez bratrovy pomoci dostudoval.

Koncem června následovala likvidace ženských řeholních řádů, což zase zasáhlo Janovu sestru Marii. Po zrušení kláštera v Brně, kde působila a vyučovala, přijela domů do Strání a pomáhala Janovi s hudebními dějinami (předčítala mu je, aby si je mohl přepsat do Braillova písma) a několikrát ho doprovázela na cestě do Olomouce.

²⁹ Tento psací stroj Janovi sloužil až do roku 1994 (kdy mu ho ze Základní umělecké školy v Kladně odcizil neznámý pachatel).

4.2.1 Pobyt v Andělské Hoře

Bratra Josefa pro nesouhlas se spoluprací odsunuli na faru do Andělské Hory (na Bruntálsku), kam začátkem října odjel se sestrou Marií, která mu tam dělala hospodyní. Jan se přestěhoval začátkem listopadu za nimi, aby mohl s jejich pomocí nadále studovat v Olomouci. Z Andělské Hory to bylo do Olomouce mnohem blíže než ze Strání.

V půlce prosince Jan úspěšně složil státní zkoušku z hudebně teoretických předmětů na Pražské konzervatoři, kam s ním jela sestra Marie.

O Vánocích 1950 poprvé hrál v kostele na varhany píseň „Poslechněte národové“. Vzpomíná, že se na to dost připravoval. Píseň se mu vydařila i přes to, že měl trému. Od té doby začal na varhany víc cvičit, až dosáhl takové úrovně, která mu stačila k varhanním doprovodům bohoslužeb.

V lednu za ním přijel do Andělské Hory na návštěvu bývalý spolužák Stanislav Šebek. Při velice příjemné návštěvě Jan Stanislavovi zahrál svůj repertoár ke státní zkoušce ze hry na flétnu.³⁰ Stanislav mu jeho hru pochválil, ovšem vytkl mu, že vůbec nepoužívá vibrato. Jan byl velice překvapený, protože o vibratu do té doby nic neslyšel. Začal tedy na Stanislavův popud pracovat na svém tónu, aby byl pěkný a s vibratem. Později se se Stanislavem domluvil, že ho u státní zkoušky doprovodí na klavír.

V květnu Jan odjel se sestrou Marií do Prahy. V Praze na nádraží na ně čekal Stanislav Šebek se svojí slečnou Olgou Seifertovou.³¹ Slečna Seifertová odešla na internát, kde bydlela, a Jan s Marií jeli se Stanislavem k němu domů do Bohosudova. Tam měli Jan se Stanislavem možnost zkusit si společně Janův repertoár ke státní zkoušce. Zahráli si ho nejen doma u klavíru, ale i před obecníkem – uspořádali domácí koncert pro přibližně tři sta řádových sester ubytovaných v bývalém dominikánském klášteře.³² Stanislav připojil ještě pár Beethovenových klavírních skladeb. Po koncertě si se sestrami ještě dlouho povídali a Jan vzpomíná, že to bylo moc příjemné odpoledne.

V pondělí se již přesunuli do Prahy, ubytovali se a přišla za nimi Olga Seifertová. Domluvili se, že je druhý den doprovodí na konzervatoř ke zkoušce.

³⁰ Koncert D dur pro flétnu od Viléma Blodka.

³¹ Jan se zde poprvé setkal se svojí (budoucí) manželkou.

³² Tam byly shromážděny sestry z různých řádů do doby, než se rozhodne, co s nimi bude dál.

Státní zkoušku skládal Jan u profesora Josefa Boka, přisedícím byl profesor Emanuel Kaucký.³³ Profesor Bok se po zkoušce dokonce zmínil o možnosti vzít si Jana za svého žáka. Jan mu vysvětlil, že to bohužel není možné, protože bydlí až ve Slezsku. Olga se Stanislavem po zkoušce odešli vyřizovat nějaké věci a Jan se s Marií vydal na návštěvu za profesorem Heindlem. S ním si Jan pěkně popovídal a profesor Heindl mu nabídnul, že mu v Praze zařídí generální opravu flétny (bylo to po tom všem hraní velice potřeba).

V červnu si jel Jan (opět s doprovodem sestry Marie) do Prahy pro opravenou flétnu. Flétna po generální opravě hrála jako nová. Opět uspořádali s bývalými spolužáky z Hradčanského ústavu odpolední koncert se svačinou, tentokrát u studentky zdravotní školy Anny Novákové.³⁴ Sešly se tam kamarádky ze stejného ročníku, které si byly velmi blízké. Nálada byla skvělá. Jan vzpomíná, jak si všichni si spolu rozuměli.

Vztah celé této skupiny se za dobu, co Jan s Marií pobývali v Praze, prohloubil a utužil, dokonce byli všichni společně v Národním divadle. Domluvili se, že budou vzájemné návštěvy uskutečňovat i nadále.

V dalším školním roce 1951/1952 začal Jan v Andělské Hoře soukromě vyučovat. První jeho žákyní byla Zdena, kterou Jan vyučoval hře na housle. Brzy přibylí další tři žáci na housle a sedm na klavír.

K tomu Jan nadále čas od času jezdil za profesorem Slámou, ačkoliv již ne tak intenzivně jako před státní zkouškou. Také pokračoval ve studiu hry na klavír u paní profesorky Liškové.

Shodou okolností přijela koncem dubna na návštěvu do Andělské Hory Olga Seifertová³⁵ a odjížděla s tím, že si budou s Janem dopisovat.

Na pozvání Janovy sestry Marie přijela Olga o prázdninách znovu. Tenkrát poprvé začali uvažovat o společné budoucnosti.

Olga za ním začala pravidelně dojíždět na Andělskou Horu, ačkoliv to měla ze svého působiště v nemocnici v Domažlicích velice daleko. Snažila se tedy, aby dostala místo v nemocnici v Olomouci. Nakonec se jí to podařilo, takže mohla za Janem dojíždět snadněji a častěji.

³³ S profesorem Emanuelem Kauckým se již znali z Hradčanského ústavu.

³⁴ Anna Nováková byla spolužačka a kamarádka Olgy Seifertové.

³⁵ Olga mezi tím, co se neviděli, ukončila studium zdravotnické školy, dostala místo nejprve v Plzni, posléze v Domažlicích a rozešla se se svým přítelem Stanislavem Šebkem.

V prosinci 1953 složil Jan v Brně státní zkoušku ze hry na klavír. „*Tehdy měl štěstí, že v tomto roce ještě stihl složit oficiální zkoušky, aniž by byl žákem konzervatoře. Byl to totiž poslední rok, kdy to ještě bylo možné. Jeho program na zkoušky zahrnoval Preludium B dur od J. S. Bacha.*“³⁶

Zkouška obsahovala nejen hru na klavír, ale i povinný praktický pedagogický výstup.

O vánočních svátcích v roce 1953³⁷ hrál již Jan na varhany tak dobře, že to pro něj bylo velké potěšení. Jan vzpomíná na příjemnou atmosféru těchto Vánoc. Zcela jistě i proto, že se s Olgou domluvili na společné budoucnosti a Jan se jel po Vánocích představit do Kladna Olžině rodině. Při této příležitosti požádal Olžina otce o její ruku a ten jim dal své požehnání. Jan vzpomíná, jak jeli s Olgou do Prahy na koncert. Studentský orchestr Pražské konzervatoře hrál Mozartovu symfonii g moll a Jan si pamatuje, jak silným dojmem na něj zapůsobila. Dosud se při poslechu této symfonie vrací ve vzpomínkách zpět do této doby.

³⁶ KARASOVÁ, Veronika. Jan Olejník portrét významného nevidomého učitele hudby. Praha, 2014. Absolventská práce. Konzervatoř Jana Deyla a střední škola pro zrakově postižené. Vedoucí práce Mgr. Milan Arner. Str. 9 a 10.

³⁷ Byly to Janovy třetí Vánoce v Andělské Hoře.

5 Rodinný život

Občanská svatba Jana s Olgou se uskutečnila 6. února 1954 v Olomouci na okresním národním výboru.³⁸ 23. února proběhla „skutečná“ svatba, tedy církevní obřad v kostele v Andělské Hoře, který byl velice slavnostní a tichý.³⁹ Jan vzpomíná, že to bylo velice milé a v rodinném kruhu. Po mši svaté však vyběhl bratr Josef na kůr a zahrál jim slavnostní hudbu na odchod z kostela.⁴⁰

Jan měl v té době přislíbené místo na Lidové škole umění v Olomouci,⁴¹ takže zde chtěli sehnat i bydlení. Na bytovém úřadě v Olomouci žádali jako novomanželé o volný byt, který Olga sehnala přes pacientku, ale nedostali žádné vyrozumění. Zpětně se dozvěděli, že se vůbec nedostali do komise a na pořadník, protože jim úřednice zapoměla započítat příslušný počet bodů novomanželů. S bytem to tedy vypadalo beznadějně. Rozhodli se zůstat ještě rok v Andělské Hoře a počkat na další příležitost. Olga dostala místo sestry u obvodního lékaře ve Světlé,⁴² Jan nadále učil své soukromé žáky a stále pokračoval ve studiu klavíru a dojížděl k paní profesorce do Olomouce.

Brzy potom Olga onemocněla meningitidou a při podrobném vyšetření zjistili, že je těhotná. O to bylo léčení složitější a Olga byla dlouho v nemocnici.

V té době pořádal Svaz invalidů v Olomouci propagační koncert. Jan na něm zahrál jako klavírista Beethovenovu sonátu a jako flétnista Blodkův koncert. Vzpomíná, že se mu hrálo velice dobře a jeho vystoupení mělo patřičný ohlas.

5.1 Stěhování do Kladna

Olžina rodina z Kladna nabídla novomanželům Olejníkovým, že by se mohli přestěhovat za nimi do kladenského bytu. Olga musela Jana dlouho zpracovávat, aby souhlasil, ale nakonec jim nezbyla jiná možnost než se do Kladna odstěhovat. V polovině května tedy odjela Olga do Kladna, aby se děťátko narodilo již tam. Jan ještě dokončil školní rok v Andělské Hoře. Vzpomíná na

³⁸ Tehdy musel proběhnout nejprve občanský sňatek a teprve poté se mohl konat obřad církevní.

³⁹ Varhaník měl svatbu a bratr Josef nemohl hrát, protože je oddával.

⁴⁰ Celá kapitola (až na uvedené odstavce) je zpracovaná podle audiozáznamů z prosince roku 2017 nahraných v Málkově a rozhovorů s Janem Olejníkem, jeho dcerou Janou Sobotovou a synem Petrem Olejníkem průběhu roku 2019.

⁴¹ Nemohl by však učit bez intenzivní pomoci Olgy, to byl také jeden z důvodů, proč se brali takhle brzy. Jan byl zcela odkázán na její pomoc např. při přípravě výuky, psaní třídních knih, výkazů, vysvědčení apod.

⁴² Světlá je od Andělské Hory vzdálena přibližně dva kilometry.

dojemnou poslední přehrávku svých žáků v obývacím pokoji v Andělské Hoře, po níž následovalo loučení. 2. června 1955 se Olze a Janovi narodila dcera Jana.

Jan vzpomíná na to, jak se v Kladně zprvu necítil dobře.⁴³ Měl pocit, že má málo prostoru na procházky, kam by mohl jít sám. Jeho žádost o místo v Lidové škole umění (LŠU) v Kladně byla zamítnuta.⁴⁴ Jan tedy začínal jako učitel v Osvětové besedě, kam docházeli zájemci o výuku hry na hudební nástroje, které LŠU nemohla přijmout. V takzvaných kurzech Osvětové besedy žáci platili učiteli za každou odučenou hodinu. Platy učitelů byly tím pádem nestálé (a navíc podstatně nižší než v LŠU). Koncem září měl Jan dvacet pět žáků, které vyučoval hře na klavír. Výhodou bylo, že mohl učit doma. Ačkoliv to byl v té době plný úvazek, platově to zdaleka neodpovídalo. Jan vzpomíná, že v té době neměli nouzi o korunu jenom díky tomu, že pobíral důchod jako válečný poškozenec a Olga měla v té době mateřský příspěvek.

Ostatní obyvatelé domu v Kladně⁴⁵ si naštěstí brzy zvykli na neustálé hraní na klavír (buď hráli Janovi žáci, anebo na klavír cvičil Jan sám). Koncem října dostal Jan pozvání k panu Bedřichu Čapkovi – novému řediteli LŠU v Kladně. Ten Janovi nabídnul uvolněné místo učitele klavíru. Jan souhlasil, ačkoliv bylo podmínkou vzít plný úvazek. Pár schopnějších žáků z Osvětové besedy si tehdy dokonce převzal do LŠU.

5.2 Janovo působení v Lidové škole umění v Kladně

5.2.1 Začátky na LŠU v Kladně a výuka klavíru

Jan vzpomíná na těžké začátky, kdy musel převzít několik méně schopných žáků od jiných učitelek a dostal čtyři žáčky prvňáčky. I přesto měl pár dobrých žáků, které mohl přihlásit na každoměsíční přehrávky, jež zavedl pan ředitel Čapek. Na přehrávkách hráli ti nejlepší žáci, kteří dobře reprezentovali nejen svého učitele, ale i celou školu. Vystoupení Janových nejpokročilejších žáků v rámci těchto přehrávek mělo dobré ohlasy.

V roce 1956 se slavilo 200 let od Mozartova narození a pan ředitel Čapek při této příležitosti zorganizoval pro reprezentaci školy tři učitelské koncerty pro

⁴³ Ve svých pamětech popisuje, že to bylo tenkrát město skalních komunistů, všude samé továrny a popílek.

⁴⁴ Učitelů klavíru bylo dost a flétna se v té době v kladenské LŠU ještě nevyučovala.

⁴⁵ Většinu času tam s nimi žili příbuzní z Olžiny strany, tedy její otec a sestra s rodinou.

veřejnost. V rámci druhého koncertu zahrál Jan Mozartův Koncert pro flétnu s klavírním doprovodem paní učitelky Dagmar Valešové a reakce na jejich vystoupení byly mimořádně příznivé.

Díky úspěšnému koncertu zaznamenal Jan během několika následujících dnů jasný obrat v chování svých kolegů a kolegyně. Začali ho brát jako sobě rovného.⁴⁶ Dále si vybavuje, že v té době také navázal přátelství s kolegou Miroslavem Pelikánem.⁴⁷

Jan vzpomíná, že Olga dokázala vytvořit příjemné domácí prostředí a atmosféru, do které se každý večer rád vracel. Kromě péče o domácnost a malou Janičku Olga pomáhala i Janovi s jeho povinnostmi a často ho vodila ze školy i do školy. Práce ve škole vyžadovala dost důkladnou a časově náročnou domácí přípravu. Olga Janovi pomáhala s přípravami do školy, diktovala nebo přepisovala, co bylo potřeba (včetně not), a vedla Janovi veškeré psané dokumenty (třídní knihy, výkazy, vysvědčení atd.). Zprvu psala vše ručně. Později jí však její otec pořídil psací stroj,⁴⁸ který jí velice usnadnil a urychlil psaní většiny Janových dokumentů.

21. března 1962 se Olze a Janovi narodil syn Petr.⁴⁹

5.2.2 První úspěchy

Na následující školní roky Jan vzpomíná rád. Sžil se s prostředím a kolegové ho brali jako rovnocenného. Ve své třídě měl v té době asi třetinu žáků, kteří byli schopni třídu dobře reprezentovat na přehrávkách. Paní učitelka Jana Jagerová⁵⁰ se starala, aby žáci, kteří k Janovi přicházeli z přípravného hudebního oddělení, byli perspektivní.

Kolem roku 1960 se uskutečnil výměnný koncert s LŠU v Plzni, na který se vybírali úplně nejlepší žáci při několika přehrávkách. Do nejužšího výběru, jenž

⁴⁶ Do té doby s ním jednali jako s invalidním přítěžkem, který se snad mezi tak velkým učitelským sborem ztratí.

⁴⁷ Miroslav Pelikán byl český hudební skladatel a pedagog.

⁴⁸ Olžin otec na něm sám psával dopisy příbuzným ve Vídni a v Německu, ale především ho využívala Olga.

⁴⁹ Olze tehdy s rozsahem její péče o celou rodinu částečně vypomáhal její otec, který s nimi žil ve společné domácnosti. Velkým přínosem bylo, že jako elektroinženýr byl technicky zdatný a hodně věcí dokázal opravit nebo vyrobit sám. Snažil se jí ulehčit i tím, že převzal doprovod Jana do školy a ze školy.

⁵⁰ Paní učitelka Jana Jagerová v té době vedla přípravné hudební oddělení.

reprezentoval kladenskou LŠU, se dostala Janova žákyně Jarka Rychtaříková, což byl pro něj velký úspěch.

V 60. letech Jan hrál velmi často na učitelských koncertech pro veřejnost. Do roku 1963 ho doprovázela paní učitelka Dagmar Valešová a po roce 1963 spolehlivá korepetitorka paní učitelka Eva Cvrčková, se kterou hrával až do 70. let. Jednou si dokonce zahrál s proslulým klavíristou a korepetitorem Jiřím Hubičkou, který působil na pražské Akademii múzických umění.

5.2.3 Vzdělávací kurzy zrakově postižených učitelů hudby

Jan rád vzpomíná i na Vzdělávací kurzy zrakově postižených učitelů hudby, které organizoval každé dva roky Deylův ústav. Tyto kurzy dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků samozřejmě zahrnovaly i politická školení, ale Jan uvádí, že se to dalo vydržet, protože hosté, které Jan Drtina zval, aby přednášeli o odborných předmětech, byli skutečnými odborníky. Jana inspirovala především přednáška paní profesorky Miluše Kárové,⁵¹ která účastníkům osvětlila svou metodiku výuky a popsala princip, jak s žákem dotáhnout určitou skladbu do konce. *„Základním bodem výuky... bylo žákům vše vzorově předehrát. To byla největší obtíž, protože pro pana Olejníka to především znamenalo se vše naučit dokonale nazpaměť. Stálo ho to hodně času a energie, ale práce se, dle jeho slov, vyplatila, protože žáci, kterým předehrával, podávali lepší výkony při přehrávkách.“* Metodu paní profesorky Kárové Jan uplatňoval později i při výuce hry na flétnu.⁵²

Jan oceňuje přínos těchto kurzů nejen z hlediska vyučovací praxe, ale i z hlediska společenského. Popisuje, jak na těchto kurzech navazoval nová přátelství⁵³ a jak se zde potkával se svými bývalými spolužáky z Hradčanského ústavu, kteří již také aktivně vyučovali.

⁵¹ Profesorka Kárová byla uznávaná klavíristka a vynikající učitelka hry na klavír, která měla návaznost na tradici Kurzových žáků. Byla žačkou Arnošky Grünfeldové (spoluautorky Klavírní školy pro začátečníky).

⁵² KARASOVÁ, Veronika. Jan Olejník portrét významného nevidomého učitele hudby. Praha, 2014. Absolventská práce. Konzervatoř Jana Deyla a střední škola pro zrakově postižené. Vedoucí práce Mgr. Milan Arner. Str. 10

⁵³ Jan vzpomíná na přátelství s Janem Pražákem, se kterým se na kurzech seznámil. Jan Pražák v té době učil v Mšenném u Mělníka, bydlel v Praze a hledal místo učitele v LŠU poblíž Prahy. V kladenské LŠU se uvolnilo místo klavíristy a Jan Pražák vyhrál konkurz. Jako kolegové se sblížili a navázali opravdu upřímné přátelství. Jan Pražák (sám slabozraký) působil od roku 1973 na Střední hudební škole pro mládež s vadami zraku.

Bývalí spolužáci z Hradčanského ústavu vždy obsadili poslední řadu židlí při společných politických školeních. Vedle Jana často sedával Stanislav Šebek a při jedné takové přednášce mu strčil do ruky papír s flétnovým partem své Elegie pro flétnu a klavír a pošeptal mu, ať se ji naučí, že ji společně zahrají na závěrečném koncertě. Jan se Stanislavovu skladbu rád naučil a vzpomíná si, že měla velký úspěch, když ji spolu na koncertě zahráli.

V letech 1979 a 1980 Jan absolvoval kurz hry na zobcovou flétnu v Bechyni. *„Zde se seznámil s několika metodami výuky hry na tento nástroj, z nichž ho nejvíce oslovila škola holandského typu. Působila na něj jako nejlépe propracovaná.“*⁵⁴

5.2.4 Výuka hry na příčnou flétnu

V prvním roce působení na LŠU⁵⁵ se k Janovi přihlásil první žák na příčnou flétnu Vladimír Voráček. A protože nebyl úplný začátečník, mohl brzy dělat „reklamu“ flétně na školních večírcích. Na základě toho se přihlásili další žáci – nejprve Květa Prečnerová, po ní Zdeněk a Pavel Novákovi, přes ně Miroslav Lopuchovský,⁵⁶ Petr Zejfart⁵⁷ a další. Jan v této souvislosti vzpomíná, že měl velké štěstí na schopné a výkonné žáky. Koncem 70. let měl již tolik flétnových žáků, že přestal vyučovat hru na klavír.

5.2.5 Dálkové studium konzervatoře v Praze

V roce 1968 si Jan podal přihlášku k přijímacím zkouškám na konzervatoř.⁵⁸ Při přijímacím řízení byl přijat rovnou do 4. ročníku a ve školním roce 1968/1969 začal dálkově studovat konzervatoř v Praze.

Dálkové studium na pražské konzervatoři probíhalo jednou za čtrnáct dní v sobotu. Jan si opatřil přenosný magnetofon, který s sebou vozil, sedl si vždy do

⁵⁴ KARASOVÁ, Veronika. Jan Olejník portrét významného nevidomého učitele hudby. Praha, 2014. Absolventská práce. Konzervatoř Jana Deyla a střední škola pro zrakově postižené. Vedoucí práce Mgr. Milan Arner. Str. 11.

⁵⁵ Bylo to v roce 1956.

⁵⁶ Miroslav Lopuchovský po absolvování Pražské konzervatoře a AMU působil devět let v Symfonickém orchestru Československého rozhlasu a od roku 1987 je profesorem hry na příčnou flétnu na Pražské konzervatoři.

⁵⁷ Petr Zejfart po absolvování Pražské konzervatoře a AMU koncertoval po celé Evropě jako člen různých komorních souborů a orchestrů. Žije v Itálii, v současné době je profesorem na konzervatoři v Parmě a vede skupinu Musica Concertiva.

⁵⁸ Absolventi konzervatoří byli ve vyšší platové skupině než ostatní učitelé, kteří měli pouze státní zkoušku. Učitelé s pouhou státní zkouškou (včetně Jana) totiž neměli ani maturitu. Rozdíl v jejich platech byl opravdu velký.

první lavice u katedry, na katedru položil mikrofon a s dovolením přednášejícího profesora si natáčel všechny přednášky. Hru na flétnu studoval u profesora Petra Brocka.

Ve svých pamětech uvádí mezi klady studia v Praze především to, že se ocitl v daleko širším okruhu lidí, než poskytovala kladenská LŠU. Jeho spolužáci byli absolventi vojenské školy, profesionální hráči v různých orchestrech a u vojenské posádkové hudby. Přednášeli jim profesori z konzervatoře a někteří i z AMU a Jan vzpomíná, že výuka byla opravdu na vysoké úrovni.

V roce 1969 Jan složil maturitní zkoušku z českého jazyka, němčiny a odborných předmětů se samými jedničkami.

Pražskou konzervatoř úspěšně absolvoval v roce 1971.⁵⁹

5.2.6 Soutěže

Soutěže zasáhly do Janova profesního života nečekaně a významně, proto je i ve svých pamětech líčí velice podrobně. Do druhé poloviny 60. let se soutěžilo ve hře na všechny hudební nástroje i ve zpěvu každým rokem a brzy se ukázalo, že to není výhodné. A to především z hlediska zrání opravdu talentovaných žáků, kteří se soutěže zúčastňovali každý rok a běžný chod vyučovacích hodin šel stranou, protože příprava na soutěž vyžadovala (a vždy bude vyžadovat) maximální soustředění na pár soutěžních skladeb, které se trénovaly poměrně dlouhou dobu. Proto ministerstvo školství vyhlásilo v roce 1969 soutěže pro Lidové školy umění v takzvaném tříletém cyklu.⁶⁰ Jan vzpomíná, že první rok se soutěžilo ve hře na klavír a strunné a smyčcové nástroje, druhý rok ve hře na dechové nástroje a ve zpěvu a třetí rok soutěžily komorní soubory. Talentovaní žáci mohli soutěžit jednou za tři roky, což do vývoje jejich hry nemohlo tolik zasáhnout.

První celorepublikový úspěch měl Jan v roce 1966, kdy jeho žákyně flétnistka Květa Prečnerová postoupila až do ústředního kola⁶¹ soutěže ve hře na dechové

⁵⁹ Podle LOPUCHOVSKÝ, Miroslav. S kyticí v ruce. *Česká flétnová asociace* [online]. 5. 1. 2019 [viděno dne 21. 2. 2020]. Dostupné z: <https://cfla.cz/2019/01/05/s-kytici-v-ruce/>

⁶⁰ Soutěže v tříletém cyklu fungují dosud.

⁶¹ V soutěži se musí nejlepší žáci probjovat ze školního kola do okresního, zde vyhrát a postoupit do krajského kola, tam také vyhrát a postoupit do kola ústředního. „Pouhá“ výhra v daném kole však neznamená automaticky postup do kola dalšího.

hudební nástroje, kde získala druhou cenu. Úroveň výuky hry na flétnu na kladenské LŠU díky tomu začala mít zvuk i mimo okres.

V roce 1969 byli poprvé s kolegou Janem Pražákem a kolegyní Evou Cvrčkovou na mezinárodní klavírní soutěži v Ústí nad Labem, kde Janův žák Jan Čambál získal čestné uznání, což byl v mezinárodní soutěži velký úspěch.

V roce 1970 byla vyhlášena soutěž ve hře na dechové nástroje. Ve školním kole soutěžilo patnáct Janových žáků, z nichž se do okresního kola dostalo dvanáct a do krajského kola čtyři,⁶² což byl ohromný úspěch. Krajské kolo se konalo v Praze a všichni čtyři Janovi žáci postoupili do kola ústředního, které se konalo v Kraslicích. Až do krajského kola doprovázel všechny své žáky Jan sám, ale v ústředním kole mu s doprovody pomohla kolegyně Jarmila Kloučková. Všichni čtyři Janovi žáci postoupili do druhé části ústředního kola. Marie Kaucká obsadila třetí místo a Petr Zejfart a Pavel a Zdeněk Novákovi vyhráli tři první ceny. Pavel Novák byl dokonce vyhlášen absolutním vítězem. Po vyhlášení za Janem přišel jeden z porotců a pochválil ho, že dělá dobrou práci pro českou muziku. Velice ho to potěšilo. Na koncertě vítězů Jan doprovázel Pavla Nováka jako absolutního vítěze a při předávání diplomů dostal uznání od poroty za klavírní doprovody.

V roce 1971 byla vyhlášena soutěž v komorní hře. Bratři Novákovi se opět probjovali až do ústředního kola v Českých Budějovicích, kde získali první cenu. Jan tam poznal proslulého profesora a skladatele Aloise Sarauera.

V roce 1972 se soutěžilo mimo jiné ve hře na klavír, v níž se Janův žák Jan Čambál dostal až do ústředního kola v Kroměříži, kde získal čestné uznání.

V roce 1973 skončil Zdeněk Pokorný ve hře na flétnu v ústředním kole na druhém místě.

V roce 1974 získaly všechny tři Janovy komorní soubory v ústředním kole soutěže komorních souborů v Českých Budějovicích čestné uznání a Lenka Hildebrantová obsadila v Mozartově soutěži na Bertramce druhé místo ve hře na altovou zobcovou flétnu.

⁶² Byli to Marie Kaucká, Zdeněk a Pavel Novákovi a Petr Zejfart.

V roce 1976 si Janovi žáci odváželi z ústředního kola soutěže ve hře na dechové nástroje dvě první ceny, jednu druhou a dvě třetí. Jana Nováčková dokonce zabodovala natolik, že ji vyhlásili jako absolutní vítězku.

V roce 1977 získaly komorní soubory pod Janovým vedením v ústředním kole v Českých Budějovicích dvě druhé ceny a jednu první.

V ústředním kole soutěže ve hře na dechové nástroje v roce 1979 v Chebu vyhráli Janovi žáci tři první ceny, jednu druhou a jednu třetí.

Jan líčí, že podobným způsobem to pokračovalo i nadále s určitými výkyvy (občas nebyla první cena), ale i tak byli jeho žáci vždy velice úspěšní.⁶³ Ve všech ročnících, kdy byla vyhlášena soutěž ve hře na dechové nástroje nebo v komorní hře, se dostali do ústředního kola a tam zasáhli do pořadí vítězů. Jan se se svými žáky úspěšně účastnil soutěží až do roku 2007, kdy ukončil svoje působení na kladenské Základní umělecké škole. V roce 2007 jeho soubor zobcových fléten přivezl z ústředního kola soutěže naposledy čestné uznání.

5.2.7 Celostátní komise zrakově postižených učitelů hudby

V sedmdesátých letech byl Jan Olejník jmenován za učitele flétny do celostátní komise zrakově postižených učitelů hudby, která se scházela dvakrát nebo třikrát ročně a řešila především vydávání literatury v Braillově notaci pro jednotlivé nástroje. Dále se v komisi zabývali novými osnovami a pojetím metodiky výuky hry na příčnou flétnu.⁶⁴ Jan měl v 80. letech na starosti mimo jiné přednášky v kurzech dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Po dlouhá léta působil i jako instruktor těchto kurzů.

„Na těchto seminářích měly přednášky pana Olejníka velký ohlas. Především mělo úspěch, že předehrával ukázky a nešlo tedy jen o teorii. Bylo to poprvé, co to někdo zkusil.“⁶⁵

⁶³ Jan Olejník ještě zmiňuje, že v roce 1987 se stal v ústředním kole v Uničově absolutním vítězem ve hře na příčnou flétnu jeho žák David Viduna. Další Janovy žákyně Kateřina Balysová a Jitka Fellerová obsadily první místo a Kateřina Vokatá a Karolína Husáková místo druhé.

⁶⁴ Nové osnovy byly vypracovány podle Janova návrhu.

⁶⁵ KARASOVÁ, Veronika. Jan Olejník portrét významného nevidomého učitele hudby. Praha, 2014. Absolventská práce. Konzervatoř Jana Deyla a střední škola pro zrakově postižené. Vedoucí práce Mgr. Milan Arner. Str. 12 a 13.

V roce 1989 ho Jan Drtina vyzval, aby v průběhu tří denního školení v Kladně uspořádal pro účastníky koncert svých žáků. Tehdy měl Jan opravdu dobré žáky. V padesátiminutovém programu se představili sóloví hráči i komorní soubory.

Jan Drtina mu v roce 1970 nabídnul dokonce místo učitele flétny na Střední hudební škole pro nevidomé.⁶⁶ Jan Olejník to sice nemohl přijmout z praktických důvodů, ale bral jako projev určitého uznání.

5.2.8 Zobcová flétna

Ve svých pamětech Jan Olejník velice podrobně vypráví o zobcové flétně. On sám se se zobcovou flétnou setkal až ve druhé polovině 60. let. Po válce v 50. letech byla zobcová flétna nástrojem úplně neznámým – hrálo na ni jen pár jednotlivců v Praze a v Brně v tamních kulturních centrech. Způsobila to především averze vycházející z války, kdy na sopránovou zobcovou flétnu hráli v Německu Hitlerjugend. Koncem 60. let odsouzení zobcové flétny z těchto důvodů naštěstí opadlo a profesor Ladislav Daniel přišel s nápadem, že zobcová flétna bude velmi dobrým prostředkem v hudební výchově. Přesvědčil ministerstvo zahraničního obchodu, že je třeba v tehdejší NDR zobcové sopránové flétny nakoupit. Zajistil, že byla k dostání jeho Škola hry na sopránovou zobcovou flétnu sestavená z národních písní. Konečně se projevily výhody tohoto nástroje. Dosud mohlo dechové oddělení LŠU přijímat žáky od dvanácti let. Všechny šestileté a sedmileté děti z přípravného oddělení byly rozděleny mezi ostatní nástroje a teprve když je nebavila hra na jejich nástroj, nebo je zaujala hra na příčnou flétnu, mohli se ve dvanácti letech začít učit hrát na příčnou flétnu (nebo jiný dechový nástroj). Koncem 60. let, kdy se začala vyučovat hra na zobcovou flétnu, mohly děti z přípravného oddělení nastoupit rovnou na flétnu a učitelé dechového oddělení si je mohli od malička připravovat ke svému nástroji. Velké výhody to mělo i pro rodiče, neboť zobcová flétna je snad nejlevnějším nástrojem.

Zobcová flétna postupem času přestala být brána jenom jako přípravný nástroj, ale začala se vyučovat i samostatně. Jan začal pokračující zobcové flétnisty vyučovat hře na altovou zobcovou flétnu, když už měli dostatečně velké ruce. Altové zobcové flétny se tenkrát těžko sháněly, takže se Jan seznámil

⁶⁶ Střední hudební škola pro nevidomé (původně Deylův ústav) je dnešní Konzervatoř Jana Deyla v Praze.

s profesorem Ladislavem Danielem a přes něj opatroval svým žákům lepší altové zobcové flétny, později i tenorové a basové. Brzy dal se svými nejlepšími žáky dohromady kvarteto zobcových fléten.⁶⁷ Kvarteto zobcových fléten pak Janovu práci úspěšně reprezentovalo i na soutěžích. S doprovodem žákyně hrající na cembalo dokonce vyhráli v roce 1983 první cenu v ústředním kole soutěže komorních souborů. S takovým souborem Jan pokračoval až do roku 2007. Za ta léta se sice mnohokrát změnilo obsazení, jak odcházeli „staří“ a přicházeli noví žáci. Všichni žáci v souboru rádi hráli a Jan měl z vedení souborové hry také potěšení.

5.2.9 Semináře o metodice výuky hry na zobcovou flétnu

V 70. letech si zobcová flétna probojovávala svoje místo mezi ostatními klasickými dechovými nástroji. Ještě v roce 1976 si po skončení ústředního kola soutěže dechových nástrojů v Kraslicích stěžoval předseda poroty, jak je možné, že je do soutěže vůbec zařazena zobcová flétna, když to není rovnocenný nástroj s ostatními. Ministerstvo školství se tehdy rozhodlo pozvednout úroveň výuky hry na zobcovou flétnu, uspořádalo čtyřdenní celorepublikový seminář a pozvalo zástupce krajských sekcí ústavu pro další vzdělávání učitelů. O sopránové zobcové flétně zde přednášel profesor Ladislav Daniel, o altové zobcové flétně měl přednášet Miloslav Klement,⁶⁸ ale protože nemohl přijet, poprosili Jana Olejníka. Jeho výstup měl předejít výuku altové zobcové flétny od úplného začátku až po nejvyšší možný stupeň, kterého je na českých uměleckých školách možno dosáhnout. Jan seznámil za tři hodiny účastníky semináře se svojí metodikou výuky hry na altovou zobcovou flétnu, teorii doplňoval praktickými ukázkami, které jim pouštěl na magnetofonu. Jeho výklad měl veliký úspěch a po skončení Janova výstupu si u něj rovnou objednali podobnou přednášku do Prahy na okresní seminář. Takových akcí, které se týkaly metodiky výuky hry na zobcovou flétnu, měl Jan ještě hodně.

⁶⁷ V prvním kvartetu zobcových fléten hrál Miroslav Lopuchovský, Petr Zejfart, Iva Junková a Jan Olejník na basovou flétnu.

⁶⁸ Miloslav Klement napsal Školu hry na altovou zobcovou flétnu (ještě dříve než Jan Etudy pro altovou zobcovou flétnu).

5.2.10 Komponování etud

Ke komponování etud se Jan dostal úplnou náhodou. Když začal učit hru na klavír a na příčnou flétnu, nebylo potřeba se skladatelskou činností zabývat, protože klavírní literatury je opravdu velký výběr a notový materiál pro příčnou flétnu je také rozsáhlý a dobře dostupný (i ze zahraničí). Od 70. let měli dokonce v LŠU možnost noty pro žáky kopírovat, takže s obstaráním notové literatury nebyl žádný problém.

Když se však rozšířila zobcová flétna, neexistovaly zde žádné notové materiály pro zobcovou flétnu a zjistilo se, že není možné získat žádnou literaturu ze zahraničí. Učitelé měli k dispozici pouze Školu hry na sopránovou zobcovou flétnu od Ladislava Daniela. Jan uvádí, že její první sešit pro začátečníky byl naprosto výborný,⁶⁹ ale druhý a třetí k výuce sám o sobě nestačil, protože žáci po roce učení potřebovali mnohem větší rozsah notového materiálu pro nácvik základních dovedností. Zprvu Jan zkoušel převést některé výukové materiály z literatury pro příčnou flétnu, ale brzy se ukázalo, že to je jen dočasné a nedostatečné řešení.

Etudy pro sopránovou zobcovou flétnu na motivy lidových písní

Na popud kolegy se Jan pustil do komponování etud pro zobcovou flétnu. Navázal na první sešit školy Ladislava Daniela a vyšel z lidových písní. Dále skládal variace na jednoduché lidové písně a nakonec psal i samostatné etudy. Vytvářel zkrátka notový materiál potřebný k výuce od druhého ročníku výš.

Komponoval zpočátku v Kladně, ale nejlépe se mu skládalo o prázdninách v Květné. Jan vzpomíná, že si s sebou vozil zobcovou flétnu, přebýval v podkrovní světničce, odkud to měl pár kroku ke klavíru a pár kroků na velký balkon, kam celé dopoledne svítilo slunce. Při krásném červencovém počasí v takto ideálních podmínkách se mohl dokonale soustředit a dobře se mu komponovalo. Často za ním dojížděl bratr Josef z Olomouce a přepisoval Janovo dílo do běžných not pro vidoucí žáky.

V Kladně tyto notové materiály přepsal pan Moulis⁷⁰ do čistopisu, Jan si zhotovil několik kopií a začal je využívat ve výuce. Žáci na jeho etudy reagovali

⁶⁹ Jan velice kladně hodnotí především využití lidových písní.

⁷⁰ Pan Moulis byl hornista, jehož dceru Jan v té době připravoval ke zkoušce na konzervatoř.

velice dobře a hráli je rádi. Když při ročníkových zkouškách uslyšeli jeho cvičení a etudy kolegové z LŠU, projevíli o ně velký zájem a Jan jim je dal k dispozici. V Kladně se tedy jeho etudy rychle rozšířily.

Jan vzal jeden exemplář svých notových výukových materiálů i na celostátní seminář (na němž se jednalo o nových osnovách), aby se poradil, do jaké míry by se daly uplatnit i mimo Kladno. Pro velký zájem mu poradili, aby se obrátil na vydavatelství v Uherském Hradišti, které dělalo menší náklady. Redaktor ve vydavatelství Janův notový materiál nadšeně přijal. Když bylo vše hotové a připravené, poslali noty zpět Janovi ke korektuře, kterou dělal s pomocí Olgy. Ačkoliv vydání not na poslední chvíli zastavil státní úřad, dostal se notový materiál k redaktorovi vydavatelství Supraphon, který si Jana pozval a sdělil mu podmínky, za jakých by to Supraphon vydal. Ve vydavatelství ho požádali, aby ještě připsal pár etud na nácvik melodických ozdob. V roce 1989 se již připravené vydání Janových not opět zastavilo, protože Supraphon byl zcela mimo provoz. Nakonec Janovy Etudy pro sopránovou zobcovou flétnu vydalo kladenské nakladatelství Vladimíra Beneše.

Melodické ozdoby – studie pro zobcové flétny

Na popud vydavatelství Supraphon (viz výš) zkomponoval Jan pro nácvik hry melodických ozdob šestnáct etud s přípravnými cvičeními pro sopránovou zobcovou flétnu a šestnáct etud s přípravnými cvičeními pro altovou zobcovou flétnu. Když se opět obnovila činnost Supraphonu, vydali Janovy studie melodických ozdob. Po skončení smlouvy se Supraphonem vyšly tyto noty znovu ve vydavatelství Vladimíra Beneše.

Etudy pro altovou zobcovou flétnu (jednohlasé–dvouhlasé)

Protože byly potřeba také etudy pro altovou zobcovou flétnu, dal se Jan Olejník opět do komponování. Vzniklo třicet etud pro sólovou altovou zobcovou flétnu a dalších třicet pro dvě altové zobcové flétny. Jan vzpomíná, že se do komponování zabral natolik, že neměl na mysli posloupnost obtížnosti a některé etudy jsou dost těžké.

První etudy pro altovou zobcovou flétnu

Z toho důvodu složil dalších třicet etud, které drží posloupnost obtížnosti a dají se využít ve výuce opravdu od začátku.

Veselé vánoční hody

Dále Jan upravil deset vánočních koled pro soubor zobcových fléten s doprovodem cembala, které také vydalo vydavatelství Vladimíra Beneše. Dostaly se na veřejnost pod názvem Veselé vánoční hody – deset koled pro soubory zobcových fléten s doprovodem klávesových nástrojů či kytary. Měly ohromný úspěch a byly velice rychle vyprodané.

Etudy a písničky pro příčnou flétnu

Poslední Janova sbírka má také svoji historii. Přestože pro příčnou flétnu je napsáno instruktivní literatury dost, chyběly vhodné etudy pro úplné začátečníky. Když se k Janovi v 90. letech přihlásilo několik žáků na příčnou flétnu, narazil na problém, že pro úplné začátečníky existují pouze technická cvičení úzce zaměřená na daný problém, která žáci neradi hráli a jejich cvičení se vyhýbali. To ho přimělo napsat pro své žáky etudy „na tělo“ a protože se osvědčily, psal další a další, dokud nebyla instruktivní mezera v notových materiálech zaplněna. Tímto způsobem vzniklo na dvě stě krátkých etud, mezi něž Jan zařazoval i úpravy vhodných národních písní v poloze, v níž byl žák schopen hrát.

S těmito etudami Janovi pomohla jeho bývalá žákyně Jitka Petříková, která noty přepsala do čistopisu. Etudy a písničky pro příčnou flétnu mělo opět vydat vydavatelství Vladimíra Beneše, ale Vladimír Beneš onemocněl a zemřel, takže si na své vydání musely noty dlouhou dobu počkat.

Etudy a písničky pro příčnou flétnu vyšly až v roce 2015 díky tomu, že se k nim shodou okolností dostal Lukáš Vytlačil⁷¹ a zařídil jejich vydání ve vydavatelství Amos Editio.⁷² Etudy a písničky pro příčnou flétnu mají příznivé ohlasy.

5.2.11 Souborová hra

Jan byl vždy velkým podporovatelem souborové hry. Sám soubory vedl, skládal a upravoval pro ně vhodné melodie (viz kapitolu 5.2.10) a připravoval je na soutěže (viz kapitolu 5.2.6).

⁷¹ Lukáš Vytlačil se učil hru na příčnou flétnu u Jany Drábkové, bývalé žákyně Jana Olejníka.

⁷² Celý příběh viz VYTLAČIL, Lukáš. Vydání „Etud a písniček“ Jana Olejníka k 85. narozeninám. *Hithit* [online]. [viděno 21. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.hithit.com/cs/project/1222/vydani-etud-a-pisnicek-jana-olejnika-k-85-narozeninam>

U příležitosti oslavy Janových sedmdesátin v roce 2000 se sešla celá řada Janových bývalých i současných žáků a domluvili se, že se budou nadále jednou za měsíc scházet a provozovat komorní hru. A protože úroveň souboru byla velice vysoká, uspořádali několik koncertů v Kladně, v Netolicích a v Praze.

Komorní soubor vydržel aktivní několik let a Janovi se potvrdilo, že muzika lidi sbližuje a hra v komorním souboru umožňuje navazovat a udržovat přátelství, a to často přátelství na celý život. Dosud si za Janem (nejen) členové tohoto souboru jezdí zahrát.

5.2.12 Ocenění

28. března 2002 byl Jan oceněn Ministerstvem školství medailí Jana Amose Komenského prvního stupně za celoživotní tvůrčí pedagogickou a výchovnou činnost. Medaili věnoval slepeckému muzeu v Brně.

27. října 2010 si Jan Olejník v Městském divadle v Kladně převzal Cenu Statutárního města Kladna.⁷³

⁷³ podle FRČEK Vilém. Slavnostní předání čestného občanství a cen obce. *Kladno město pro kvalitní život* [online]. 29. 10. 2010 [viděno 21. 2. 2020]. Dostupné z: <https://mestokladno.cz/slavnostni-predani-cestneho-obcanstvi-a-cen-obce/d-1414855>

6 Odchod do důchodu

V roce 2007 Jan ukončil svoje působení na Základní umělecké škole v Kladně a odešel do důchodu.⁷⁴ Vyučoval však nadále soukromě doma. Pokračoval i v pravidelných přehrávkách dvakrát ročně, kdy jeho soukromí žáci hráli nacvičené skladby u Jana doma v obývacím pokoji a Jan vzpomíná, že tyto domácí koncerty měly příjemnou rodinnou atmosféru.

V roce 2009 se Olga s Janem přestěhovali z velkého kladenského bytu⁷⁵ do Málkova⁷⁶ za svým synem Petrem, který pro ně přestavěl a upravil malý byt na výměnku. Asi čtyři měsíce po stěhování zemřela Olga a Jan zůstal na výměnku sám.

Za Janem dojížděli i do Málkova jeho soukromí žáci a až do roku 2017 Jan stále učil hru na flétnu. Dosud je zván na semináře metodiky. Jan ve svých pamětech uvádí, že samotou rozhodně netrpí, často za ním jezdí návštěvy, stále se něco děje a syn Petr se o něj vzorně stará.

⁷⁴ Celá kapitola je zpracovaná podle audiozáznamu z prosince roku 2017 nahraného v Málkově a rozhovorů s Janem Olejníkem, jeho dcerou Janou Sobotovou a synem Petrem Olejníkem v průběhu roku 2019.

⁷⁵ Ve velkém kladenském bytě platili manželé Olejníkovi tak vysoký nájem, že na něj jejich důchody nestačily.

⁷⁶ Málkov je malá vesnička v berounském okrese.

Závěr

Ve své absolventské práci jsem se snažila podrobně popsat pohnutý osud vynikajícího hudebníka, pedagoga, ale i člověka Jana Olejníka.

Čerpala jsem především z audiozáznamů, ve kterých Jan Olejník vypráví (především své dceři Janě a synovi Petrovi) běh svého života. Dalším zdrojem byly rozhovory s Janem Olejníkem, jeho dcerou Janou a synem Petrem. Přestože jsem před a v průběhu psaní absolventské práce shromáždila velké množství materiálů o Janu Olejníkovi od jeho žáků a rodinných příslušníků, absolventských prací a článků o něm, nakonec nebylo třeba je všechny využít v samotné práci, neboť vše bylo mnohem podrobněji (a navíc autenticky) popsáno od samotného Jana Olejníka v jím namluvených audiozáznamech. Některé ze získaných fotografických materiálů jsem však použila jako obrazové přílohy.

Psaní absolventské práce pro mě bylo výzvou jak profesní, tak osobní. Musím přiznat, že jsem ani netušila, kolik se toho dozvím při pátrání v minulosti člověka, kterého několik let osobně znám.

Jan Olejník je nesmírně talentovaný, pracovitý a zároveň skromný hudebník a pedagog. Je to naprosto mimořádná osobnost, která se dokázala postavit čelem nepřízni osudu a dokázat, že se z „obyčejného“ venkovského chlapce zasaženého krutou ranou osudu může stát proslulý pedagog a hudební i morální vzor pro řadu lidí.

I přes to, že mu je devadesát, zůstává nadále aktivním a vitálním člověkem se zájmem o dění v současném světě (především pak v hudebním světě). Denně hraje na klavír, poslouchá oblíbené pořady v rozhlase, chodí ven, řeší šachové úlohy a udržuje telefonický kontakt s velkým množstvím lidí. Často za ním jezdí návštěvy, ať už to jsou rodinní příslušníci nebo jeho přátelé či bývalí žáci.

Jan Olejník je velmi komunikativní a i přesto, že je mezi námi velký věkový rozdíl, nikdy jsem neměla pocit, že bychom si nerozuměli. Jeho vyjadřovací schopnosti jsou i v pokročilém věku perfektní a jeho vyprávění by člověk mohl poslouchat celé hodiny. Navíc je ochoten a schopen ostatním lidem naslouchat, čehož si velice vážím. I díky těmto vlastnostem si s Janem Olejníkem všichni rádi

povídají. Umí pro každého najít slova povzbuzení a často se podělí i o veselou anekdotu pro zlepšení nálady.

V absolventské práci jsem se snažila zprvu vystihnout kontrast mezi barvitě líčenými vzpomínkami z dětství a děsivou a nepředstavitelnou budoucností oslepnuvšího člověka, který musí z ničeho nic vzít svůj osud do svých rukou. Hodně mu však pomohla na cestě k novému nasměrování jak jeho rodina, tak jeho niterná víra. Kdo ví, jestli by Jan Olejník, kdyby nepřišel o zrak, našel cestu například k flétně. Protože absolventská práce se však nemůže zakládat na vyprávění veselých dětských příhod, musela jsem většinu Janových dosud živých a barevných vzpomínek na dětství vynechat a je tak na čtenáři, aby si domyslel, jak osudovým zlomem byla pro Jana Olejníka ztráta zraku. Stejně tak jsem výrazně zkrátila části o událostech druhé světové války, ačkoliv si myslím, že to Janův život velice poznamenalo. Nejčastěji si to uvědomuji v tom, že Jan si nikdy na nic nestěžuje a je skromný, asketický a nenáročný. Jan jako člověk, který zažil například nouzi o vodu (denně chodil pro vodu ke studni) a válku, si váží každé maličkosti a každého dne a je to na něm vidět. Přestože sám byl osudem donucen žít v neustálé tmě, vyzařuje jako maják světlo pro své bližní. Zůstává moudrým rádcem všem, kdo za ním přicházejí s prosbou o pomoc či radu.

Obrazové přílohy:

Jan Olejník jako malý chlapec

Dospívající chlapec Jan Olejník

Jan Olejník jako mladý muž

Jan s maminkou a tatínkem

Jan se sestrou Marií, maminkou a bratrem Josefem

Svatební fotografie Olgy a Jana Olejníkových

Setkání Janových bývalých žáků u příležitosti oslavy jeho osmdesátin

Jan s Cenou Statutárního města Kladna

Jan na svatbě syna Petra

Použitá literatura a prameny:

Audiozáznamy z července, září a prosince roku 2017 nahrané v Málkově, ve kterých Jan Olejník nahrál (namluvil) běh svého života (pro svou dceru Janu a syna Petra).

Rozhovory s Janem Olejníkem, Janou Sobotovou (dcerou) a Petrem Olejníkem (synem) v průběhu roku 2019.

ČERVENÝ, Jiří. Konzervatoř Jana Deyla a střední škola pro zrakově postižené a uplatnění jejich absolventů v praxi. Praha, 2015. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce doc. MgA. Jana Palkovská.

FRČEK Vilém. Slavnostní předání čestného občanství a cen obce. *Kladno město pro kvalitní život* [online]. 29. 10. 2010 [viděno 21. 2. 2020]. Dostupné z: <https://mestokladno.cz/slavnostni-predani-cestneho-obcanstvi-a-cen-obce/d-1414855>

KARASOVÁ, Veronika. Jan Olejník portrét významného nevidomého učitele hudby. Praha, 2014. Absolventská práce. Konzervatoř Jana Deyla a střední škola pro zrakově postižené. Vedoucí práce Mgr. Milan Arner.

LOPUCHOVSKÝ, Miroslav. S kyticí v ruce. *Česká flétnová asociace* [online]. 5. 1. 2019 [viděno dne 21. 2. 2020]. Dostupné z: <https://cfla.cz/2019/01/05/s-kytici-v-ruce/clanek>

VYTLAČIL, Lukáš. Vydání „Etud a písniček“ Jana Olejníka k 85. narozeninám. Hithit [online]. [viděno 21. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.hithit.com/cs/project/1222/vydani-etud-a-pisnicek-jana-olejnika-k-85-narozeninam>

ZEMANOVÁ, Lenka. Jan Olejník – Pedagogický odkaz učitele hudby a flétnisty. Pardubice, 2012. Absolventská práce. Konzervatoř Pardubice. Vedoucí práce Mgr. Silvie Mechová.

Notové materiály:

OLEJNÍK, Jan. *Etudy pro sopránovou zobcovou flétnu na motivy lidových písní*. Kladno: Vladimír Beneš, 1995.

OLEJNÍK, Jan. *Melodické ozdoby – studie pro zobcové flétny*. Praha: Bärenreiter Editio Supraphon, 1995.

OLEJNÍK, Jan. *Etudy pro altovou zobcovou flétnu (jednohlasé–dvouhlasé)*. Kladno: Vladimír Beneš, 2002. ISMN M-706512-50-1.

OLEJNÍK, Jan. *První etudy pro altovou zobcovou flétnu*. Kladno: Vladimír Beneš, 1995.

OLEJNÍK, Jan. *Veselé vánoční hody – deset koled pro soubory zobcových fléten*. Kladno: Vladimír Beneš, 1999. ISMN M-706512-16-7

OLEJNÍK, Jan. *Etudy a písničky pro příčnou flétnu*. Praha: Amos Editio, 2015. ISMN 979-0-66057-071-5